

IV/3,3

GEOGRAFSKI MLADINSKI RAZISKOVALNI
TABOR V PREKMURJU - GENTEROVCI 1973

7. - 18.VII.1973

Organizator: Gibanje "Znanost mladini" Ljubljana

Strokovna organizacija: Inštitut za geografijo
Univerze v Ljubljani

Pokrovitelj: Ljudska tehnika Ljubljana

Strokovni vodja: prof.dr. Vladimir Klemenčič

Tehnični vodja: Marjan Klemenčič, asistent

Mentorji: Ludvik Olas, dipl. geograf
Marjan Klemenčič, dipl.geograf
Janez Malačič, dipl.geograf
Boris Križan, absolvent geografije
Darka Uranjek, absolvent geografije

Sedež tabora: Osnovna šola Genterovci

Tekste zbrala in uredila: Darka Uranjek

Od 7. do 18. VII.1973 je Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani organiziral v okviru odbora "Znanost mladini" znanstveni raziskovalni tabor na nacionalno mešanem s Slovenci in Madžari poseljenem ozemlju v Prekmurju v vasi Genterovci.

Tabor je vodil univerzitetni profesor dr. Vladimir Klemenčič, sodelavci pa so bili asistent Marjan Klemenčič, dipl.geograf Lukvik Olas, dipl.geograf Janez Malačič, absolvent Boris Križan in absolventka Darka Uranjek.

Udeleženci tabora, bilo jih je 24, so bili učenci srednjih šol iz različnih predelov Slovenije, trije predstavniki Koroških Slovencev iz Avstrije, predstavnica slovenske narodnosti iz Italije (Trst), predstavnik Slovencev na Madražskem iz Porabja ter predstavniki madžarske narodnosti iz Prekmurja, kjer je tabor tudi potekal.

Delovni program tabora je bil proučevanje sodobnih regionalnogeografskih in regionalnogospodarskih problemov nacionalno mešanega ozemlja na primeru treh vasi Genterovci, Kamovci in Mosje ter je potekal v več fazah.

Prvi uradni dan je bil namenjen avtobusni ekskurziji po Pomurju, ki jo je vodil prof. Ludvik Olas. Namen ekskurzije je bil seznaniti mlade udeležence tabora s pokrajino, v kateri bodo raziskovali.

Redno delo tabora se je pričelo v ponedeljek in torek 9. in 10. julija s predavanji, ki so seznanila udeležence tabora s

pokrajino in problemi, ki jih bodo raziskovali na terenu.

Naslovi predavanj so bili:

- Splošne in zgodovinske karakteristike Pomurja
prof. Ludvik Olas
- O poteku raziskovalnega dela
doc.dr. Mirko Pak
- Priprave na terensko delo z ustrežno literaturo in kartami
asistent Marjan Klemenčič
- Geografski problemi nacionalno mešanega ozemlja
univ.prof.dr. Vladimir Klemenčič
- Položaj madžarske narodnostne manjšine v okviru nove ustave
predsednik občinskega sodišča Lendava Hajoš
- Osnovni gospodarski in drugi problemi občine Lendava
predsednik občinske skupščine Lendava Varga
- Nastanek in ustroj ter učinkovitost dvojezičnega šolstva
pomočnik ravnatelja osnovne šole Lendovci Bobovec
- Centralnost Lendave
dipl.geograf Janez Malačič

Tretja faza raziskovalnega dela je bilo terensko delo, razdeljeno v tri skupine: kartiranje in anketiranje, izvedeno v treh nacionalno mešanih vaseh Genterovci, Kamovci in Mostje ter prepisovanje podatkov na katastrskem uradu v Lendavi in Dobrovniku. Vsak dan so skupine menjavale področje terenskega dela, tako da so se vsi udeleženci seznanili z vsemi oblikami terenskega dela.

V četrti delovni fazi so mladi raziskovalci obdelovali zbrane podatke po skupinah:

- vprašanja geografskega položaja ter gospodarsko prirodne značilnosti razvoja obmejnega področja - mentor prof. Ludvik Olas
- povezanost področja, ki je nacionalno mešano, z ostalimi kraji ter centralnost Lendave v odnosu s tremi vasi nacionalno mešanega območja zajetih v raziskavi - mentor dipl. geograf Janez Malačič
- opredelitev demogeografskega razvoja, gostote prebivalstva, spremembe socialne strukture prebivalstva s posebnim ozirom na nacionalno strukturo in probleme zaposlitve - mentor absolvent Boris Križan
- zgradbena struktura vasi ter gospodinjstev glede na socialno-ekonomsko, nacionalno in starostno strukturo članov - mentor absolventka Darka Uranjek
- izraba zemljišča ter težnje v preobrazbi kmečkega gospodarstva tega področja - mentor asistent Marjan Klemenčič

Celotna analiza je potekala v dveh smereh - obravnava vasi Genterovci, Kamovci in Mostje in razširitev problemov na širše nacionalno mešano področje, na drugi strani pa osvetlitev z vidika dveh nacionalnosti - slovenske in madžarske, ki vzajemno živita na tem prostoru.

V peti fazi so skupine dokončno obdelovale in sestavljale elaborate - zaključke raziskav. Zlasti pri tej fazi dela je bila vloga mentorjev in prod. dr. Vladimírja Klemenčiča kot vodje tabora odločilna, kajti po skupinah in med skupinami je bilo treba usklajevati mnenja in različne poglede na problem.

V zadnji fazi raziskovalnega tabora je bil izveden delovni seminar, na katerem so mladi raziskovalci podali v obliki referatov izsledke svojega 10-dnevnega dela. Večina poročil je bilo ilustriranih s kartami zemljiške razdelitve in različnih struktur vasi Genterovci, Kamovci in Mostje ter z različnimi kartogrami in diagrami, ki so jih sami naredili.

Naslovi referatov, ki so bili podani na zaključnem seminarju, so bili naslednji:

- Geografski prikaz Prekmurja
- Prometna povezava
- Centražnost Lendave kot kraja narodnostno mešanega ozemlja glede na vasi Genterovci, Kamovci in Mostje
- Funkcionalnost jezika, izobrazbena struktura
- Demografska struktura v vaseh Genterovci, Kamovci in Mostje
- Sezonske, trajne in dnevne migracije
- Razlike med Slovenci in Madžari v lendavski regiji glede na zaposlenost
- Zgradbena struktura vasi in gospodinjestev po
 - a) socialno-ekonomski strukturi članov
 - b) nacionalni strukturi članov
 - c) starosti članov
- Kmetijska izraba tal v k.o. Genterovci, Kamovci, Mostje

Zaključnega seminarja so se mnogi gostje, ki so pozdravili Mladinski raziskovalni tabor in čestitali k doseženim uspehom. Tabor so pozdravili: predsednik komisije za narodnostna vprašanja tov. Hartman, predsednik občinske skupščine tov. Varga, predsednik Geografskega društva Slovenije dr. Pak, predsednik gibanja "Znanost mladini" dr. Žagar, predstojnik katedre za geografijo in zgodovino na Pedagoški akademiji v Mariboru tov. Kert, predstavniki družbenopolitičnega življenja iz Lendave ter predstavniki tiska.

Ob koncu delovnega seminarja je bila na osnovni šoli Lajosa Vlaja v Genterovcih odkrita spominska plošča z dvojezičnim napisom v spomin na ta mladinski tabor.

Rezultati 10 - dnevnega raziskovalnega dela so pokazali, da so bili mladi raziskovalci pod usmerjanjem strokovnega vodstva sposobni dojeti probleme obmejnega narodnostno mešanega ozemlja in jih osvetliti še iz tistih vidikov, ki še posebno prizadevajo mladino.

prof.dr. Vladimir Klemenčič

Inštitut za geografijo
univerze v Ljubljani

Aškerčeva 12

REGIONALNOGEOGRAFSKI IN REGIONALNOGOSPODARSKI PROBLEMI
 NACIONALNO MEŠANEGA OZEMLJA V PREKMURJU NA PRIMERU VA-
 SI GENTEROVCI, KAMOVCI IN MOSTJE

U v o d n a b e s e d a

Mladinski raziskovalni tabor je bil posvečen proučevanju so-
 dobnih regionalnogeografskih in regionalnogospodarskih prob-
 lemov nacionalno mešanega ozemlja.

Za področje raziskave smo si skrajni SV del Slovenije izbrali
 iz večih razlogov:

- področje je sorazmerno močno odmaknjeno od življenja v osred-
 nji Sloveniji, zato so tudi njegovi problemi širši javnosti
 precej neznani;
- naša socialistična družba je dosegla na tem področju velike
 uspehe pri reševanju problemov madžarske narodnostne manjšine;
- Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani že dalj časa
 spremlja to problematiko, tako da je lahko z vso kompetentno-
 stjo vodil in usmerjal raziskovanje mladih znanstvenikov.

Za podrobno raziskavo smo izbrali tri naselja, ki ležijo ob
 meji z Madžarsko in si sledijo v oddaljenosti od Lendave:

Mostje (32% Madžarov), Genterovci (98% Madžarov) in Kamovci
 (53,3% Madžarov).

Namen raziskave je bil ugotoviti v koliki meri more madžarska narodnostna manjšina opravljati življenjske funkcije oziroma v koliki meri lahko zadovoljuje svoje potrebe v svojem materinem jeziku. Zato pa je bilo potrebno raziskati celoten življenjski kompleks madžarske narodnosti - od kulturnega življenja do načina izrabe tal.

Mladinski raziskovalni tabor je bil organiziran tako, da so se udeleženci seznanili s celotnim potekom raziskovalnega dela: pregled obstoječe literature, zbiranje podatkov (publiciranih virov, podatkov na katastru, matičnem uradu, urbanističnem zavodu, itd.), terensko delo, obdelava podatkov, pisanje referatov in javno predstavitev rezultatov. Vodstvo tabora je delovne skupine formiralo tako, da so bile čimbolj heterogene po nacionalni in regionalni strukturi.

Posebno vlogo so odigrali pri uspešni realizaciji tabora domačini. Njihova gostoljubnost in pripravljenost pomagati udeležencem in vodstvu tabora na vsakem koraku je bila moralna obveza za vse, da delo opravimo čimbolj temeljito in vestno. Poleg vodstvom družbeno-političnih organizacij v Lendavi smo dolžni posebno zahvalo predsedniku občinske skupščine Lendava tovarišu Vargi, predvsem pa ravnatelju osnovne šole v Genterovcih, tovarišu Jozsefu Vargi, ki je neposredno skrbel

za naše najboljše počutje. Zahvaljujemo se vsem organom in posameznikom, ki so nam nudili željene podatke. Ne nazadnje zahvala vsem udeležencem, ki so s svojim delovnim poletom, disciplino in tovarištvom ustvarili delovno vzdušje, ki je nujno vodilo k uspešnemu zaključku tabora.

Mladi udeleženci tabora so sami formulirali referate, zato se le-ti med seboj po načinu in obliki podajanja precej razlikujejo.

Poročilo bo obsegalo skrajšane referate, ki so jih mladi raziskovalci prebrali na zaključnem seminarju.

GEOGRAFSKI ORIS OBRAVNAVANE POKRAJINE

Področje našega raziskovanja se nahaja na skrajnem SV delu Slovenije, to je v Pomurju.

Pomurje razdelimo v dva dela. Na levem bregu reke Mure se razprostira Prekmurje, na desni strani pa štajerski del Pomurja.

Prekmurje razdelimo na dve prirodni enoti, to je na Goričko in na Ravnino. Na skrajnem JV delu se razprostirajo še Lendavske gorice, ki so po zgradbi enake Goričkemu. Tri naselja:

Genterovci, Kamovci in Mostje, ki smo jih na našem raziskovalnem taboru raziskovali, se nahajajo med Goričkim in Lendavskimi goricami, to je v dolini Kobiljskega potoka.

a) Geomorfološka zgradba

Goričko in Lendavske gorice imata podobno zgradbo. Obe reliefni obliki sta nastali v pliocenu, to je v mlajšem obdobju terciarja. Zgrajeni sta iz morskih in jezerskih usedlin. Obe enoti so potoki močno razrezali. Med Lendavskimi goricami in Goričkim pa se razprostira pokrajina našega proučevanja; to je raven aluvialni svet, ki ga je zasipal Kobiljski potok s svojimi pritoki. Lendavske gorice in Goričko sta v geološkem smislu antiklinalni tvorbi, območje ravnine ob Kobiljskem po-

toku pa sinklinalna, kar se odraža tudi na zunaj, v reliefni izoblikovanosti.

Ravninski del obravnavane pokrajine, kjer ležijo vasi Genterovci, Kamovci in Mostje, pripada Dobrovniško-Dolinski mikroregiji. Na vzhodu ob Kobiljskem potoku ta pokrajina meji na mikroregijo Lendavsko-Dolinsko. Tla so iz aluvialnih naplavin, ki so ob Kobiljskem potoku in Bukovnici večinoma porasla s travniki, na nekoliko višjem, od poplav odmaknjenem svetu, pa so njive. V preteklosti so bile poplave tu zelo pogost pojav. Z regulacijo Ledave in Kobiljskega potoka pa so se razmere močno popravile, tako da voda prestopa bregove le ob izjemno močnih padavinah.

b) Podnebne razmere

Podnebje je zmerno celinsko. SV del Slovenije se spomladi naglo segreje, poletja so precej vroča, zime so mrzle, zlasti na ravninah se mraz stopnjuje.

Poprečna mesečna temperatura:

	Lendava	M.Soboča
januar	- 0,5	- 1,9
julij	21,6	19,7

Poprečna letna temperatura za Lendavo znaša 10,5, za Mursko Soboto pa 9,3°C.

Od ekstremnih temperatur je v posameznih mesecih močno odvisna posebno agrarna proizvodnja. V Prekmurju so ekstremi precej visoki. Amplituda med najvišjim in najnižjim ekstremom po letu 1931 znaša 71°C. Najnižje zimske temperature v januarju in februarju se spustijo pod - 30°C. Najvišje julijske temperature dosegajo vrednost delo 39°C. Samo v treh mesecih v letu ne pade slana; to so junij, julij in avgust. Septembra in maja so že močne pozebe. Ekstremne temperature nam lepo ilustrirajo značaj celinskega podnebja v obravnavani pokrajini.

Obravnavano področje je od slovenskih pokrajin še najmanj namočeje. Poprečno pade okrog 800 mm padavin. Pri vsem tem je ugodno to, da so več ali manj enakomerno razporejene skozi vse leto. Že kratkodobna zakasnitev padavin povzroča sušo, ki je lahko usodna za kmetijsko proizvodnjo.

Poprečna količina padavin v 26. letni opazovalni dobi nam kaže, da so bolj koz zimski namočeni letni meseci. Poletne padavine padajo večinoma v obliki nalivov in so zato manj izdatne. K temu močno prispevajo tudi visoke poletne temperature, ki pospešujejo izhlapevanje. Najbolj namočen mesec je avgust

/104 mm/, sledi oktober /93 mm/, junij /88 mm/ in maj /80 mm/, najslabše namočen mesec pa je februar /37 mm/, za njim sledi januar /44 mm/ in marec /47 mm/.

V vegetacijski dobi pade 61 % vseh padavin. Prednost take razporeditve pride do izraza ob dejstvu, da je 800 mm padavin za naše razmere zelo malo.

c) Prebivalstvo

Po popisu prebivalstva leta 1971 šteje lendavska občina 26.918 ljudi. 2/3 prebivalstva je slovenske narodnosti, približno 1/3 pa madžarske narodnosti. Madžari živijo sklenjeno ob jugoslovansko-madžarski meji od Kobilja do naselja Pince. Obravnavano področje spada v to nacionalno mešano področje. Druga osnovna značilnost lendavske občine je prenaseljenost. V poprečju živi na km² več kot 100 ljudi. Ta prenaseljenost pride še bolj do izraza ob dejstvu, da živi v lendavski občini večina prebivalstva od kmetijstva.

V našem poročilu obravnavamo gostoto prebivalstva v celoti in jo hkrati primerjamo z gostoto v obravnavanih naseljih.

			1961	1971
	št.preb.	povr. v ha	abs.gost.	abs.gost.
Genterovci	305	357	94,9	85,1
Kamovci	167	179	107,5	93,4
Mostje	517	376	134,5	137,4
Občina Lendava	26.918	25.993	107,9	106,4

Iz tabele je razvidno, da je gostota prebivalstva v dveh obravnavanih naseljih pod občinskim poprečjem /Genterovci, Kamovci/, v tretjem naselju /Mostje/ pa je gostota nad občinskim poprečjem.

Primerjava števila prebivalstva in absolutne gostote med obema zadnjima popisoma nam kaže, da v Genterovcih in Kamovcih število prebivalstva pada, v Mostju narašča število slovenskega prebivalstva. K temu pripomore bližina Lendave, ki že priteguje dnevne migrante. Razdalja med Mostjem in Lendavo se je namreč z modernizacijo cest še zmanjšala.

Gospodarstvo

V gospodarskem pogledu je to še dokaj nerazvita pokrajina. V veliki meri se prebivalstvo ukvarja s kmetijstvom, ki prav

danes prehaja iz polikulturne pridelave za dom v tržno produkcijo. Tržne proizvode daje predvsem živinoreja.

Naše raziskovanje je potekalo v pokrajini, kjer se je gospodarstvo šele v zadnjih letih začelo močneje razvijati.

PROMETNA POVEZANOST OBRAVNAVANEGA PODROČJA S SVETOM

Večstoletna povezanost Prekmurja z agrarno in polfevdalno Madžarsko ter geografska lega sta ena najpomembnejših komponent gospodarske in prometne stopnje razvoja pokrajine. Murska Sobota in Lendava sta imeli vsaka svojo železniško progo, ki je peljala vse do Budimpešte. Toda niti progi niti ceste niso imele gospodarskega pomena. Vse pomembnejše ceste, ki so povezoval Avstrijo z Ogrsko, so se izognile Prekmurju. Odločilnega pomena za socialno-ekonomski razvoj te pokrajine pa je bilo tudi to, da je bila ta pokrajina z mejo na Muri do konca 1. svetovne vojne odrezana od ostale Slovenije.

Leta 1890 je bila zgrajena železniška proga do Lendave, vendar nam ta proga ni predstavljala - in nam še danes ne predstavlja - kake pomembnejše zveze z ostalo Slovenijo. Lendava je sicer povezana z Mariborom in Ljubljano, vendar ta proga danes

več ne ustreza današnjim potrebam po hitrem prevozu tovora in potnikov - dnevnih migrantov. Slaba cestna povezava v preteklosti se še danes odraža v cestnem omrežju te pokrajine. Asfaltiranih cest pred vojno ni bilo, obstajale so le makadamske, pa še te so bile v zelo slabem stanju.

Po osvoboditvi je Prekmurje naredilo velik korak naprej v družbeno-gospodarskem razvoju. Leta 1963 je Lendava - in z njo tudi njeno ožje gravitacijsko območje - dobilo asfaltirano cesto, ki jo prek Murske Sobotne povezuje z Mariborom in naprej z osrednjo Slovenijo. Ravno sedaj je v toku asfaltiranja druge prometne arterije, ki bo povezovala Lendavo z Mursko Sobotno skozi Dobrovnik. Vendar bi bilo potrebno v prihodnje čimprej zgraditi pri Bistricah most čez Muro in povežati to pokrajino z osrednjo Slovenijo preko Ljutomera in Ptuja. Obenem bi bila to najkrajša pot do Jadranskega morja z našimi severnimi sosedami Madžarsko in Češkoslovaško. Ob ugodnejšem političnem ozračju v Evropi bi bila cesta nedvomno pritegnila veliko tranzita, kar bi bilo zelo pomembno za nadaljnji gospodarski razvoj te pokrajine.

Analizirali smo prometni položaj in prometno povezanost krajev Genterovci, Kamovci in Mostje, ki so bili objekt našega kompleksnega raziskovalnega dela. Ti kraji leže ob cesti, ki

povezuje Lendavo z Mursko Soboto preko Dobrovnika. Cesta je bila asfaltirana do Dobrovnika leta 1970, pravkar pa je v teku zadnja faza asfaltiranja od Dobrovnika do Moravcev. Pri analizi povezanosti teh krajev z Lendavo, Mursko Soboto in Dobrovníkom smo se naslonili na avtobusni vozni red podjetja Avtobusni promet Maribor. Ti trije kraji ne leže ob najbolj frekventirani cesti Murska Sobota-Beltinci-Lendava, vendar so sorazmerno zelo dobro povezani z Lendavo in Mursko Soboto. Ugotovili smo, da je gostota avtobusnih zvez v Kamovcih nekoliko manjša kakot v Genterovcih in Mostju. Vzrok temu je, da osnovna avtobusna zveza med Dobrovníkom in Lendavo poteka skozi vasi Renkovci, Turnišče, Nedelica, Radmožanci, Genterovci, M^ustje, Dolga vas in se tako izogne Kamovcem.

V kompleksni anketi je bilo tudi vprašanje, s kakšnimi prometnimi sredstvi se prebivalci teh krajev vozijo na svoja delovna mesta. Iz teh podatkov lahko sklepamo na opremljenost teh krajev s prometnimi sredstvi. Od 220 odgovorov (kar nam predstavlja 100%) za vse tri vasi skupaj se jih 46% vozi na delovna mesta s kolesom, 15% z mopedom, 9% z avtomobilom, 7,2% z avtobusom in 22,3% z ostalimi prometnimi sredstvi. Opremljenost prebivalstva s prevoznimi sredstvi je enaka pri prebivalstvu slovenske kot tudi madžarske narodnosti.

CENTRALNOST LENDAVE KOT KRAJA NARODNOSTNO MEŠANEGA
OZEMLJA GLEDE NA NASELJA MOSTJE, GENTEROVCI IN KAMOVCI

V pokrajini, kjer živi in dela več različnih narodov in narodnosti, so centralne funkcije in velikost gravitacijskega območja zelo pomembne. Pomembno je, katere življenjske potrebe si lahko prebivalstvo zadovoljuje v lastnim pokrajini in v materinem jeziku, katere si pa mora zadovoljevati drugje, bodisi v jeziku, ki ga ne zna in rabi za to tolmača ali pa zna jezik slabo.

Na primeru vasi Genterovci, Kamovci in Mostje bomo pogledali, v kolikšni meri si prebivalstvo lahko zadovoljuje potrebe po storitvah centralnih funkcij v centralnih krajih na narodnostno mešanem ozemlju in s tem v lastnem jeziku, v kolikšni meri pa mora hoditi v druge centralne karje. Da bi lahko to spoznali, si moramo ogledati najprej razmerja med centralnimi kraji Prekmurja.

Nizka gospodarska razvitost Prekmurja je povzročila, da sega vpliv industrializacije iz Lendave in Murske Sobotne le v njuno najožjo okolico. Le iz teh krajev se ljudje zaposlujejo v obeh centrih. V bolj oddaljene kraje pa segajo centralni vplivi le obrobno. Od tod hodijo ljudje le na občino, v šolo ali pa opravljajo v centrih večje nakupe.

Tako se je med gravitacijskima območjima Murske Sobotne in Lendave oblikovalo območje, od koder ljudje ne morejo dnevno migrirati na delo v Lendavo ali Mursko Soboto. Zato v veliko večji meri odhajajo na delo v tujino ali v ostale razvitejše kraje Slovenije in Jugoslavije, kot iz krajev, ki so bliže Lendavi in Murski Soboti.

Ravno vasi, ki jih obravnavamo, ležijo na območju, kjer začne vpliv Lendave slabeti in se začne uveljavljati prazen prostor. Naša naloga je ugotoviti prav razlike v zadovoljevanju potreb po centralnih funkcijah med vasi, kjer je vpliv Lendave še večji, in tistimi, ki že tako rekoč spadajo v prazen prostor.

Lendava je nastala zaradi strateškega in prometnega faktorja. Zaradi velikih sprememb v načinu življenja družbe strateški faktor ne more imeti mestotvorne vloge, prometni pa je izgubil svoj pomen zaradi zaprtosti meje. Kljub vsemu pa se je v občini naselilo veliko nekmečkih dejavnosti, ki določujejo centralnost Lendave. Vzrok, da je marsikatera dejavnost v Lendavi, je tudi v narodnostni mešanosti.

Lendava je občinsko in upravno središče za večji del narodnostno mešanega ozemlja v Prekmurju. Zaradi prometne odročnosti

ni bilo možno celotnega narodnostno mešanega ozemlja vključiti v občino Lendava.

Širši pomen imata v Lendavi Srednja tehnična šola in Šolski center za tehnične stroke. Ostale dejavnosti imajo manjši pomen, saj je tukaj vpliv Murske Sobote močnejši in sega celo na območje Lendave. Gre zlasti za manjšo opremljenost na področju zdravstva, trgovine, gostinstva in za prometno odročnost. Večje potrebe po zdravstvenih, trgovskih in gostinskih storitvah in uslugah si prebivalci zadovoljujejo v Murski Soboti ali pa celo v Čakovcu in Varaždinu na sosednjem Hrvaškem. Lendava pomeni za ožjo okolico važen zaposlitveni kraj. Prebivalstvo najde v Lendavi delo, hkrati pa si zadovoljuje potrebe po centralnih funkcijah najnižje stopnje.

Kot centralni kraj je Lendava pomembna za madžarsko narodnost. Ta si lahko v njej zadovoljuje večino potreb po storitvah centralnih funkcij v materinem jeziku. Nedvomno je bil to najodločilnejši faktor, ki je vplival na to, da je postala in ostala Lendava občinsko središče. V prihodnosti bo morala Lendava okrepiti zlasti svoje kulturne funkcije, kajti knjižnica ne more biti dovolj za zadovoljevanje vseh kulturnih potreb Madžarov. Te se bodo v prihodnje pojavile v veliko

večji meri, kot posledica višje gospodarske in socialne razvitosti madžarske narodnosti.

Izmed treh vasi so Genterovci centralni kraj najnižje stopnje. Imajo dvojezično šolo z vrtcem, trgovino in bife. Ostali dve vasi pa ne opravljata nobenih centralnih funkcij. Na narodnostno mešanem ozemlju opravljajo centralne funkcije za te vasi še Dobrovnik, Dolga vas in Lendava, za najzahtevnejše storitve centralnih funkcij pa hodijo prebivalci v Mursko Soboto. Dobrovnik in Dolga vas sta prav tako centralna kraja najnižje stopnje, Lendava je mikro center, Murska Sobota pa mezocenter.

Iz ankete smo dobili podatek o vrsti centralne funkcije in o kraju, kjer si prebivalstvo zadovoljuje potrebe po storitvah centralnih funkcij. Upoštevali smo naslednje vrste centralnih funkcij: manjši in večji nakup, obrt, gostinstvo, zdravstvo, šolstvo in kraj zaposlitve nekmečkega prebivalstva. Hkrati smo razdelili zadovoljevanje po pogostosti na: do enkrat na mesec in več kot enkrat na mesec.

Med posameznimi vasmi smo glede na oddaljenost od Lendave opazili velike razlike. V Kamovcih se čuti najmanjši vpliv Lendave. Manjše nakupe vršijo v Dobrovniku in Genterovcih, le

nekateri tudi v Lendavi, večje pa v Lendavi in Murski Soboti. Manjše nakupe vršijo pogosteje, večje pa le nekajkrat letno. Za storitve obrti in gostinstva prihaja v največji meri v poštev Lendava, kar je popolnoma razumljivo glede na zelo nizko stopnjo opremljenosti teh krajev. K zdravniku in živinozdravniku hodijo največ v Dobrovnik, manj v Lendavo, v Mursko Soboto pa le v bolnico. Iz Kamovca hodijo v osnovno šolo v glavnem v Genterovce, nekateri pa tudi v Dobrovnik. Tisti pa, ki nadaljujejo s šolanjem, hodijo v glavnem v Lendavo in Mursko Soboto. Nekmečko prebivalstvo hodi na delo v Lendavo.

Genterovci kot centralni kraj najnižje stopnje, vrši sam nekaj centralnih funkcij in s tem nudi nekaterim zaposlitev izven kmetijstva. Vpliv Dobrovnika popolnoma izgine, razen pri zdravstvu. Čeprav jih večina hodi k zdravniku in živinozdravniku v Lendavo, nekateri hodijo tudi v Dobrovnik. Prav tako se precej zmanjša tudi vpliv Murske Sobote. Ta vrši leše funkcije za največje nakupe, prav tako pa hodijo ljudje v bolnišnico in ostale srednje šole, katerih v Lendavi ni. Prebivalstvo opravlja v domači vasi zlasti manjše nakupe, obiskuje šolo, bife, nekaj nekmečkega prebivalstva pa je našlo tudi zaposlitev. Najpomembnejši centralni kraj za Genterovce je

Lendava. Tam opravlja prebivalstvo večje in manjše nakupe, hodi k zdravniku in živinozdravniku, v gostilne in k obrtniku, nekmečko prebivalstvo pa si je našlo tam zaposlitev.

Mostje so od vseh vasi najbližje Lendavi, zato je njihov vpliv najmočnejši, kljub temu da vršijo za prebivalce Mostja centralne funkcije najnižje stopnje Genterovci. Tisto prebivalstvo, ki ne hodi na delo v Lendavo, vrši v Genterovcih manjše nakupe, uporablja storitve šolstva in gostinstva. Nekaj ljudi pa je v Genterovcih tudi zaposlenih. Pri najnižjih centralnih funkcijah se v Mostju pozna tudi vpliv Dolge vasi. Od vseh teh vasi hodi največ ljudi na delo v Lendavo iz Mostja, kar 86. V Lendavi vršijo prav tako manjše in večje nakupe, hodijo k obrtnikom, v gostilne in k zdravniku ter živinozdravniku. Za funkcije Murske Sobote velja isto kot smo povedali pri Genterovcih.

Tako majhno število centralnih funkcij, kot jih rabi prebivalstvo tega področja, lahko razložimo le z veliko gospodarsko nerazvitostjo tako kmečkega prebivalstva kot tudi zaposlenih v nekmetijstvu - pri teh predvsem zaradi nizke kvalifikacijske strukture.

Za nas je proučevanje centralnosti krajev narodnostno mešanega ozemlja pomembna zato, ker nam pokaže, v kolikšni meri si lahko bodisi slovensko ali madžarsko prebivalstvo zadovoljuje potrebe po storitvah centralnih funkcij v materinem jeziku. Na osnovi našega dela lahko zaključimo, da si prebivalstvo na narodnostno mešanem ozemlju lahko zadovoljuje osnovne življenjske potrebe v materinem jeziku. Zaradi nizke gospodarske razvitosti hodi prebivalstvo izven narodnostno mešanega ozemlja le zaradi velikih nakupov, v bolnico in zlasti v nekatere vrste šol. V tej smeri moramo pričakovati z višjo gospodarsko razvitostjo širjenje potreb po storitvah takih funkcij, ki jih narodnostno mešano ozemlje zaenkrat ne more zadovoljiti.

DEMOGRAFSKA STRUKTURA V NASELJIH MOSTJE, GENTEROVCI IN KAMOVCI

Na podlagi anket smo ugotovili število prebivalcev v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci. Največ prebivalstva imajo Mostje in sicer 426, Genterovci 277 in Kamovci 135. Po narodnostni strukturi pa se posamezne vasi precej razlikujejo.

V M^čstju je v večini slovensko prebivalstvo; njegov delež je 67,6%, Madžarov je 32,4%. Genterovci so skoraj popolnoma madžarska vas, saj živi v njej 97,9% Madžarov in le 2,1% Slovencev. V Kamovcih je razmerje med Slovenci in Madžari bolj izenačeno. Madžarov je 53,3%, Slovencev pa 43,7%, ostanek predstavljajo predstavniki ostalih narodov. Če vzamemo vsa tri naselja skupaj je Madžarov 56,6%, Slovencev 42%, medtem koje ostalih narodov le 1,4%.

- Starostna in spolna struktura prebivalstva

Starostna piramida za vsa 3 naselja nam pokaže izredno močan delež prebivalstva, starega nad 65 let, medtem ko je otrok (starih do 4 let) zelo malo. Zanimivo je, da je med novorojenčki dvakrat več moških kot žensk. V starosti ko otroci obiskujejo osnovno šolo je več deklet, vendar večjih razlik med spoloma ni. Po osnovnem šolanju se spet pojavijo razlike, fantov je več kot deklet. Iz spolne strukture zaposlenih v Lendavi bi sklepali, da je v Lendavi izključno taka industrija, ki rabi moško delovno silo. Vendar temu ni povsem tako, ker marsikatero delovno mesto, ki bi ga lahko opravljale ženske, opravljajo moški. V prvi fazi industrializacije namreč zapuščajo kmetije najprej moški, šele potem ženske. Kljub vsemu temu pa lahko trdimo, da v Lendavi primanjkuje delovnih

mest za žensko prebivalstvo. Kljub vsemu pa se še mnogi fantje odločajo za delo na kmetiji. Dekleta imajo manj možnosti za zaposlitev in za nadaljnje šolanje, saj je najbližja poklicna šola šele v Murski Soboti. Zato večina deklet zapušča domove in odhaja na delo v tujino. V starosti od 24 do 60 let je število ženskega prebivalstva večje od števila moškega, kar je posledica tradicionalnega odhajanja moške delovne sile na delo v tujino, medtem ko so ženske ostajale doma. Ljudje, stari nad 60 let, ostajajo v večini doma.

Starostna piramida nam je pokazala smiselnost delitve prebivalstva po starostni strukturi na dve skupini: do 35 let in nad 35 let. V Genterovcih, ki so praktično madžarsko naselje, je v prvi skupini 44,8% vseh prebivalcev; nad 35 let starih je torej 55,2%. V obeh, izrazito nacionalno mešanih naseljih, pa nastopi vidna razlika. V obeh naseljih je polovica Slovencev mlajših od 35 let, Madžarov je le 40,3% v Kamovcih in v Mostju 44,4%.

- Kmečko in nekmečko prebivalstvo v naseljih
Mostje, Genterovci in Kamovci

Delež kmečkega prebivalstva je v vseh treh naseljih večji od deleža nekmečkega prebivalstva. V Mostju je kar 55,8% kmečkega

prebivalstva. Medtem ko znaša pri Slovenci delež kmečkega prebivalstva 49,8%, pa pri Madžarih naraste na 70,5%. V Kamovcih je delež kmečkega prebivalstva višji kot v Mostju, saj znaša kar 68,2%, v Genterovcih pa 60,3%. Tudi takaj je manj kmečkega prebivalstva med Slovenci - 62%, saj so kar tri četrtine kmečkega prebivalstva madžarske. V vseh treh naseljih skupaj znaša delež kmečkega prebivalstva 60,5%, nekmečkega pa 39,5%. Od tega je slovenskega kmečkega prebivalstva 51,3%, madžarskega pa kar 67,9%. Podatki nam zgovorno kažejo na večjo mobilnost slovenskega prebivalstva, kar je posledica kasnejšega doseljevanja slovenskega prebivalstva, ki zaradi tega ni bilo tako emocionalno navezano na zemljo kot madžarsko prebivalstvo. Pri mlajšem prebivalstvu te razlike med narodnostima izginjajo.

Nekmečko prebivalstvo v naseljih Genterovci, Kamovci in Mostje je po večini mlado. Najmočnejša je starostna skupina od 15. do 35. leta. V skupini nad 35 let, ki je znatno šibkejša, prevladuje nekvalificirano prebivalstvo. Pri mladih, oziroma v skupini mlajših zaposlencev, opazimo že srednješolsko in visokošolsko izobrazbo, čeprav še vedno v manjši meri. Nekmečko prebivalstvo teh vasi je zaposleno večinoma v sekundarnih

dejavnostih, ker imajo večinoma osnovnošolsko in poklicno izobrazbo. Zaposlenost v terciarnih in kvartarnih dejavnostih je izjemna. Kot je bilo že omenjeno pada število zaposlenih izven kmetijstva z oddaljenostjo od Lendave, to je od Mostja proti Kamovcem. V Mostju je procent nekmečkega prebivalstva 44,2%, v Genterovcih 39,7% in v Kamovcih 31,8%. Če primerjamo kvalifikacijsko strukturo zaposlenih v neagrarnih dejavnostih z narodnostno ne opazimo nobenih razlik pri mlajših zaposlencih, saj se tako Madžari kot Slovenci v znatni meri odločajo po končani osnovni šoli za nadaljnje šolanje.

Če hočemo razumeti današnje demogeografske strukture v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci moramo upoštevati predvsem to, daje vpliv industrializacije Lendave segel v te vasi šele v zadnjem času. Starostne piramide nam kažejo, da so se pred nastopom tega procesa ljudje iz teh vasi izseljevali. Nova možnost zaposlitve izven kmetijstva izboljšuje kvalifikacijsko strukturo mlajšega prebivalstva. Dvojezična šola je omogočila tudi prebivalstvu madžarske narodnosti enakopravno vključevanje v ekonomske procese. Kljub vsem ugodnim premikom pa je število novorojenih zelo majhno. Lahko bi rekli, da je v vaseh relativno največ starega prebivalstva.

Med slovenskim in madžarskim prebivalstvom smo opazili razlike v mobilnosti. Slovensko prebivalstvo je bolj mobilno, saj je pri njih razmerje med kmečkim in nekmečkim prebivalstvom 51,3% proti 48,7%, pri Madžarih pa 67,9% proti 32,1%. To je posledica tega, da je bilo slovensko prebivalstvo v te kraje doseljeno in tako ni bilo tako zelo navezano na zemljo kot madžarsko prebivalstvo.

Urbanizacija, ki jo je povzročila Lendava, se kaže najbolj v Mostju, njen vpliv pa pada proti Kamovcem. Odstotek nekmečkega prebivalstva znaša v Mostju 44,2%, v Genterovcih 39,7% in v Kamovcih 31,8%.

SEZONSKE, TRAJNE IN DNEVNE MIGRACIJE V NASELJIH MOSTJE, GENTEROVCI IN KAMOVCI

Osnovni populacijski problem Prekmurja je prenaseljenost. Med avstrijsko in madžarsko državno mejo ter Muro se je zaradi politične in narodnostne izoliranosti v drugi polovici 19. stoletja skoncentriralo toliko prebivalstva, da ga zemlja ni mogla preživljati. Glede na takratno stopnjo razvoja in število prebivalstva (v razdobju 1869 - 1910 je poraslo prebival-

stvo za 46,2%) je bilo treba iskati dela in kruha drugje.

Prvi znaki sezonstva so se pojavili že po letu 1848, ko so v Avstro-Ogrski odpravili tlako in je bila s tem sproščena kmečka delovna sila. Po žetvi doma so se zbrali po štirje moške in se odpravili k večjim madžarskim kmetom mlatit žito. To delo je bilo plačano v naturalijah. S porastom prebivalstva se je potreba po zaslužku povečala, zato se je tudi doba sezonskega zaposlovanja povečala na dva do tri mesece. Poleg mlačve so hodili žet in okopavat sladkorno peso. Moški delovni sili se je v tem času pridružila tudi ženska in otroška delovna sila. Delali so od zore do mraka. Zaslužku v naturalijah se je priključila tudi plača v denarju. Med delavci in delodajalci so se pojavile prve pogodbe (glede delovnega časa, plače in hrane). Na splošno je bila ta delovna sila zelo izkoriščana.

Na prehodu iz 19. v 20. stoletje se na našem ozemlju pojavljajo že tudi trajne migracije prebivalstva. Po letu 1890 so se začeli Prekmurci izseljevati v ZDA. Madžarska uradna statistika nam za leto 1910 pokaže visok odstotek prebivalstva, živečega v tujini, v nekaterih vaseh na Goričkem celo več kot 20%.

V prvi svetovni vojni je bilo Prekmurje priključeno kraljevi-
ni Srbov, Hrvatov in Slovencev, To je prineslo velike spre-
membe tudi oblikam sezonskega zaposlovanja. Zaposlovanje na
Madžarskem se je prekinilo, zato so Prekmurci vedno bolj od-
hajali na delo v Vojvodino in v države zahodne Evrope, pred-
vsem v Francijo in Nemčijo. Leta 1939 je iskalo kruh izven
Prekmurja več kot 9000 sezoncev.

Leto 1945 pomeni ponoven preobrat v sezonskem zaposlovanju
Prekmurcev. Odtok v tujino se je popolnoma ustavil. Zamenjala
ga je domača zaposlitev. Zaslužek je v primerjavi s predvojnimi
v tujini slabši, odpadle pa so vse slabe posledice dela v tu-
jini. Število sezoncev v Prekmurju je močno upadlo. Toda ne za
dolgo. Ko se je pred dobrimi desetimi leti državna meja ponov-
no odprla, so Prekmurci ponovno pričeli odhajati na delo v tu-
jino. Celo več! Število zaposlenih v tujini je danes večje
kot kdaj koli pred vojno. Sezoncei zahajajo v Avstrijo, Nemči-
jo, Švico in druge države Evrope. Po podatkih Komunalnega za-
voda za zaposlovanje v Murski Soboti jih dela izven državnih
meja okrog 12.000.

Uvodne misli se nanašajo na Prekmurje kot celoto, nas pa v
prvi vrsti zanimajo migracije prebivalstva na področju našega

proučevanja. Takoj na začetku moramo poudariti, da je bilo naše področje pred prvo svetovno vojno relativno redko naseljeno, saj se je gibala gostota prebivalstva okrog 80 do 90 ljudi na km². To je tudi glavni vzrok, da se prebivalstvo teh vasi ni vključevalo v sezonske oblike zaposlovanja tako intenzivno kot v ostalih predelih Prekmurja. Madžarski uradni popis prebivalstva iz leta 1910 nam kaže, da je živel v tujini iz Kamovcev manj kot 1%, iz Genterovca pa 3 % prebivalstva. V istem času pa je bilo v več kot polovici prekmurskih vasi 10 ali celo 20 % prebivalcev v tujini.

Med obema vojnama se je razmerje bistveno spremenilo. Število prebivalcev je naraslo. K temu je pripomogla kolonizacija primorskega in prekmurskega živilja na posest grofa Eszterhazija. V Kamovce so k madžarskemu živilju priselili Primorce, v Mostje pa Prekmurce z Dolinskega področja. Analiza sezonsko zaposlenih leta 1930 na obravnavanem ozemlju nam že prikaže porast sezonskih emigrantov (3%). Na delo so odhajali v Francijo in Nemčijo.

Naše proučevanje je zopet pokazalo sledečo sliko. Zaradi odprte meje s sosednjimi državami (Avstrija, Italija) se prebivalstvo tudi iz naših treh obravnavanih vasi udeležuje sezonskega zaposlovanja.

Sezonsko zaposlene obravnavamo po več kriterijih: po spolu, starosti, kvalifikaciji, po nacionalnosti in letu odhoda na delo. V poprečju živi tu 51,6% Madžarov in 48,8% Slovencev. Madžarov je torej malo več kot polovica. Od skupnega števila prebivalstva (989) po popisu iz leta 1971 je 7,18% sezonsko zaposlenih. Če pa upoštevamo samo aktivno prebivalstvo, je ta odstotek še enkrat večji. Od tega je 3,8% sezoncev madžarske in 3,3% slovenske narodnostne skupnosti. Razmerje torej približno odgovarja deležu obeh nacionalnosti. To pomeni, da se v zadnjem obdobju tudi prebivalstvo madžarske narodnosti intenzivneje vključuje v to obliko zaposlovanja. Naši zdomci se v največji meri zaposlujejo v Nemčiji (24%) in Avstriji (23%). Poleg teh držav so zastopane še Avstralija, Kanada, ZDA, Švica, Francija. Madžari se zaposlujejo predvsem v Avstriji in Nemčiji, Slovenci pa poleg teh dveh še v ostalih omenjenih državah. Na sezonsko delo zahajajo v veliki večini mladi ljudje. Od 78 sezoncev jih je več kot polovica (53) starih manj kot 30 let. Od vseh starostnih skupin je najmočnejše zastopana starostna skupina od 21. do 25. leta (23). Tej sledi starostna skupina od 26. do 30. leta (16) in nato najmlajša generacija do 20 let s štirinajstimi primeri. Starostna skupina od 30 - 50 let je zastopana z manj kot petimi primeri; izjema je le starostna grupa od 31 do 35 let (6). Sezonev, ki

so starejši od 50 let, je 9. Iz teh podatkov vidimo, da zanimanje za sezonskim zaslužkom pri mladi generaciji upada. Ta si pridobi kvalifikacije doma in po uspešni končani šoli tudi zaposlitev v Lendavi.

Zanimivo sliko nam daje starostna struktura sezoncev, če jih obravnavamo po nacionalnosti. V spodnjih starostnih skupinah prevladujejo Slovenci. Do 30 let jih je 31, Madžarov pa 22. Ta razlika pride najbolj do izraza v starostni skupini do 20 let, kjer so Slovenci zastopani z 11 primeri, Madžari pa samo s tremi. Kakor vemo je v naši pokrajini madžarsko prebivalstvo v prevladi, zato bi bilo zanimivo poiskati vzrok, ki mlado madžarsko prebivalstvo v zadnjih letih zadržuje doma. Verjetno k temu precej pripomore dvojezična šola, ki daje zlasti madžarskemu prebivalstvu večje perspektive za šolanje. Ta šola omogoča, da Madžari lahko ostanejo doma na dvojezičnem področju. V starostnih skupinah nad 30 let pa močno prevladujejo Madžari (17). Slovenci so zastopani samo s 7 primeri.

V spolni strukturi sezonsko zaposlenih se ne kažejo bistvene razlike med posameznimi nacionalnimi skupinami. Mogoče bi poudarili samo to, da je pri Madžarih močnejše zastopano prebivalstvo moškega spola, pri sezoncih slovenskega porekla pa sta oba spola po številu zaposlenih precej enaka.

Glavni vzrok sezonskega zaposlovanja v tujini je želja po dvigu osebnega standarda. Nekaj kmetov je odšlo v tujino z namenom, da bi si kupili kmetijske stroje.

DNEVNA MIGRACIJA DELOVNE SILE

Izven obravnavanih treh naselij najde dnevno zaposlitev 139 prebivalcev - to je 14% celotnega prebivalstva. Velika večina teh je moškega spola: (10,3%), manj je žensk (3,7%). Skoraj vsi so zaposleni v Mendavi in to kar 114, osem dnevnih migrantov hodi na delo v Mursko Soboto, štirje v Genterovce, trije v Črenšovce, po dva v Odrance, Kobilje in Maribor, po eden pa v Žitkovce, Turnišče, Petišovce in Ptuj. Dnevni migranti so najmočnejše zastopani v starostni skupini do 20 let (39), njim sledi naslednja starostna skupina do 25 let (32). Oboji skupaj tako tvorijo več kot polovico dnevnih migrantov. Tu smo torej našli odgovor na sorazmerno majhno število sezonsko zaposlenih v teh spodnjih starostnih skupinah: mladina iz naših treh vasi išče zaposlitev doma. Nadpoprečno močno je zastopana starostna skupina od 26 do 30 let (21). Med posameznimi nacionalnimi skupinami ni bistvenih razlik. Slovenci so sicer

močneje zastopani predvsem pri starejših generacijah, Madžari pa se intenzivneje vključujejo v neagrarne poklice šele v zadnjih letih.

Po deležu dnevnih migrantov se pojavljajo razlike tudi med posameznimi vasmi. Največ jih je v pretežno slovenski vasi Mostje - 81 ali 16,6% vsega prebivalstva. Njim sledijo Kamovci - 23 oziroma 13,8%. Najmanj pa je dnevnih migrantov v ^uenterovcih - 9,8%.

TRAJNE MIGRACIJE

Naša analiza je zajela tudi trajne migracije po drugi svetovni vojni. Na splošno lahko ugotovimo, da se je iz naših treh vasi trajno izselilo sorazmerno malo ljudi (25 ali 2,45%). To nas sicer ne preseneča, saj je področje Dobrovniškega Bolinskega že celo stoletje nazaj znano po tem, da se njegovo prebivalstvo izseljuje v manjši meri kot iz ostalega Prekmurja.

20 stalnih emigrantov je slovenske narodnosti, le 5 je Madžarov. Pri Slovencih so v prevladi ženske (11); te so v veliki meri sklenile zakonsko zvezo s tujimi državljani. Do 1960. leta so se izselili 3, od 1960. do 1970. leta 20, po 1970. letu pa samo dva in še to sta bila Slovenca. Največ trajno izseljenih živi v Avstriji - 10, v Nemčiji 8, v Avstraliji 2, v ZDA 2 in v Kanadi 2.

Pri analizi migracije prebivalstva smo ugotovili, da iz leta v leto vedno bolj narašča pomen dnevnih migracij zaradi zaposlitve v Lendavi. Vanje se vključuje predvsem mlado prebivalstvo. Vzporedno s tem nazaduje sezonsko zaposlovanje v tujini, predvsem pri prebivalstvu madžarske narodnosti, hkrati pa nazaduje tudi trajno izseljevanje v tujino.

RAZLIKE MED SLOVENCIM IN MADŽARI V LENDAVSKI REGIJI GLEDE NA ZAPOSILITEV

Lendavska občina je ena najmanjših v Sloveniji, hkrati pa leži na gospodarsko nerazvitem območju. Industrializacija začne prodirati vanjo šele v zadnjem času. Ker tvori precejšen del njenega ozemlja narodnostno mešano ozemlje, je vsa njena problematika tesno povezana s tem problemom. Prav zato je zelo pomembna zavestna politika uravnavanja socialnega in gospodarskega razvoja posameznega naroda in narodnosti. Avtohtono živita v lendavski regiji slovenska in madžarska narodnostna skupnost. Do še večje narodnostne mešanosti pa prihaja s stalnim doseljevanjem pripadnikov drugih narodnosti, predvsem hrvaške. Naša naloga je, da raziskujemo razlike med Slovenci in Madžari ter ostalimi narodi, predvsem Hrvati, glede na za-

poslenost v Lendavi. Zanimajo nas predvsem razlike med Slovenci in Madžari, ker pa tukaj živijo in delajo tudi pripadniki ostalih narodov, jih moramo vsaj obrobno upoštevati. Enaka možnost zaposlitve nam najboljše pokaže enakopravnost narodov in narodnosti, zato moramo pogledati, če taka možnost obstoja in v kolikšni meri se tudi uresničuje.

Zavedati se moramo, da se narodnostne pravice, ki so že in ki jih bo prinesla nova ustava nanašajo le na tukajšnje avtonono prebivalstvo, to je na Slovence in Madžare. Pri pripadnikih ostalih narodov pa gre le za enakopravnost v socialnem in gospodarskem položaju.

Zaposlene v Lendavi smo razdelili na sekundarne, terciarne in kvartarne dejavnosti. Tako bomo lahko glede na specifičnost posamezne dejavnosti najlažje ugotovili razlike med pripadniki narodov in narodnosti. Značilnost sekundarne dejavnosti v tej regiji je zlasti v nizki kvalifikacijski strukturi zaposlenih. Terciarna in kvartarna dejavnost sta znak visoke gospodarske razvitosti neke regije. Ker sta relativno slabo zastopani, je to še en dokaz več za relativno gospodarsko nerazvitost te regije.

Zaposleni po narodnosti in dejavnosti

Na narodnostno mešanem območju v lendavski občini je živel po podatkih za leto 1970 7822 Madžarov in 5322 Slovencev.

Struktura prebivalstva Lendave je bila istega leta 53,3% Slovencev, 32,8% Madžarov in 13,9% pripadnikov ostalih narodov, predvsem Hrvatov. Pri analizi zaposlenih v Lendavi pa moramo upoštevati predvsem to, da se v Lendavi zaposluje tudi znatno število prebivalcev iz popolnoma slovenskih vasi v občini in popolnoma hrvatskih vasi iz Hrvatske.

Med 2919 zaposlenimi v Lendavi avgusta 1972, je bilo 75,1% zaposlenih v sekundarnih, 12,5% v terciarnih in 10,4% v kvartarnih dejavnostih. To potrjuje že prej omenjeno tezo o mladi industrializaciji in relativni gospodarski nerazvitosti. Deleži narodnostnih skupin po raznih dejavnostih nam prikažejo razlike med njimi. 2195 zaposlenih dela v sekundarnih dejavnostih, od tega je 39,6% Slovencev, 40,5% Madžarov in 19,9% ostalih. V terciarnih dejavnostih je zaposlenih le 365 prebivalcev, od teh je 58,3% Slovencev, 32% Madžarov in 3% ostalih. V kvartarnih dejavnostih pa je zaposlenih 305 ljudi. 54,4% Slovencev, 41,6% Madžarov in 3,9% Hrvatov. V skupini ostalih moramo upoštevati, da Hrvati dnevno migrirajo. V terciarnih de-

javnostih je očitno, da je pri Slovencih zaradi večje socialne razvitosti ugodnejša struktura kot pri Madžarih. V kvartarnih dejavnostih pa se že pozna vpliv zavestne politike uravnavanja socialne razvitosti med Slovenci in Madžari.

Če združimo starostne razrede zaposlenih od 15 do 35 let in od 35 let naprej, se nam razlike med narodnostmi in narodi pokažejo v nekoliko spremenjeni luči. Od 15 do 35 let starih zaposlencev je pri Slovencih 22,9%, pri Madžarih 23,9% in pri ostalih 7,9% med vsemi zaposlenimi. Od 35 let naprej pa so deleži: 20,9% pri Slovencih, 15,9% pri Madžarih in 8,7% pri ostalih. Najugodnejša je situacija pri Madžarih, saj je delež Madžarov starih od 15 do 34 od vseh zaposlenih 23,9%, kar je več kot pri Slovencih. To se pravi, da se bo struktura za Madžare v prihodnje izboljšala. Ugoden rezultat pri Madžarih je rezultat načrtne narodnostne politike in uspeh dvojezičnega šolstva.

Pri sekundarnih dejavnostih je stanje podobno celotni sliki, medtem ko v terciarnih dejavnostih prevladujejo mladi ljudje. V kvartarnih dejavnostih pa so zaposleni predvsem ljudje srednje starosti.

Če pogledamo kvalifikacijske strukture zaposlenih v Lendavi po narodnosti, vřdimo med posameznimi narodnostmi velike razlike. Pri Madřarih in Slovencih prevladujejo nekvalificirani delavci, pri ostalih pa kvalificirani. Nekvalificiranih delavcev je namreč dovolj doma, tako da najdejo zaposlitev le tisti Hrvatje, ki imajo kvalifikacijo.

Vse zaposlene delimo na dva dela: v prvega bomo uvrstili nekvalificirane, polkvalificirane in kvalificirane, v drugega pa visoko kvalificirane, nižje, srednje, višje in visoko izobražene. Na ta način bomo lažje spoznali razlike in podobnosti med narodnostnimi skupnostmi. V skupini visokokvalificiranih in tistih z visokošolsko izobrazbo je največ Slovencev - 13,3%, Madřarov 9% in ostalih 4,1%. V okviru te skupine prevladujeta pri Slovencih in Madřarih deleža srednješolsko izobraženih, pri ostalih pa delež visokokvalificiranih. V okviru skupine nekvalificiranih in kvalificiranih znaša delež Slovencev 30,6%, Madřarov 30,4% in ostalih 12,5%. Zelo zaskrbljujoče je tako število delavcev v tej skupini kajti s tem je zelo tesno povezan socialni položaj teh ljudi.

V sekundarnih dejavnostih samih je delež nekvalificiranih delavcev pri Slovencih 17,8%, pri Madřarih 21,2% in pri ostalih 6%.

Pri Slovencih in Madžarih je sorazmerno zelo visok odstotek nekvalificiranih. V terciarnih dejavnostih prevladujejo pri vseh narodnostih kvalificirani delavci, v kvartarnih pa je največje število takih, ki imajo srednješolsko izobrazbo.

Med vsemi narodnostnimi skupnostmi je najboljša spolna struktura pri slovenski: od 48,8% zaposlenih je 27,2% moških in 16,6% žensk. Pri Madžarih je od 39,5% zaposlenih 27,3% moških in 12,3% žensk. Pri ostalih narodnostnih skupinah pa je od 16,6% zaposlenih 14,9% moških in 1,7% žensk. Najslabša je struktura zaposlenih po spolu ravno pri tej skupini, kar je pogojeno s specifičnostjo delovnih mest v Lendavi; industrija potrebuje samo kvalificirano moško delovno silo, ki je pa v domačem okolju ni zadosti.

Slabša spolna struktura madžarskih zaposlencev je spet dokaz za nekoliko nižjo socialno razvitost Madžarov, ki pa je posledica preteklega stanja in se v zadnjem času na hitro ni mogla spremeniti. Pri terciarnih dejavnostih se zopet pokaže dobro razmerje za Slovenke. Pri Madžarih je razmerje med moškimi in ženskami še slabše kot v sekundarnih dejavnostih, saj je od 32,3% zaposlenih kar 25,5% moških in le 6,8% žensk. Relativno ugodnejše kot v sekundarnih dejavnostih je razmerje pri ostalih. Tu gre predsem za Nrvate, med katerimi prevladujejo

moški, saj jih je enkrat več kot žensk in to celo v kvartarnih dejavnostih, medtem ko pri Slovencih in Madžarih prevladujejo ženske.

Spolna struktura je na tem področju zelo neugodna pri vseh narodnostih. To je opaziti predvsem v sekundarnih in terciarnih dejavnostih. Zlasti slaba je pri Hrvatih, precej boljša pri Madžarih, pri Slovencih pa relativno najugodnejša. Kljub vsemu je zaskrbljujoče dejstvo, da se spolna struktura pri nobeni narodnosti ne izboljšuje, kajti za izboljševanje bi bila potrebna nova delovnamesta za žensko prebivalstvo. V sekundarnih dejavnostih prevladujejo pri Slovencih in Madžarih v vseh starostnih skupinah moški zaposleni. V skupini terciarnih zaposlenecv pri Slovencih od 15. do 30. leta daleč prevladujejo ženske, predvsem pa od 15. do 25. leta. Pri Madžarih prevladujejo moški celo v terciarnih dejavnostih. Kar se tiče kvartarnih dejavnosti, prevladujejo ženske tako pri Slovencih kot pri Madžarih.

Iz vseh teh podatkov lahko zaključimo, da se Slovenci in Madžari v stopnji socialnega in gospodarskega razvoja nekoliko razlikujejo. Poudariti moramo, da te razlike ne izvirajo iz možnosti zaposlitve, pač pa so pogojene s socialnoekonomskim

in političnim razvojem v preteklosti. Zelo pomembno je to, da danes obstajajo močne tendence za odpravo teh razlik. Uspešna dvojezična šola je prav gotovo eden od temeljev za izboljšanje izobrazbene strukture zaposlenih v Lendavi, saj je trenutno ta še zelo slaba. To ugotovitev lahko podkrepimo s podatkom, da je od vseh zaposlenih v Lendavi 37% nekvalificiranih. Prav tako je slaba struktura zaposlenih po spolu, saj je med njimi 70% moških in 30% žensk.

Madžari se najbolj zaposlujejo v industriji, kar je posledica njihove nekoliko nižje izobrazbene strukture. Slovencev je relativno več v terciarnih in kvartarnih dejavnostih. Ker med mlajšimi zaposlenci razlike izginjajo, stanje ni zaskrbljujoče. Opozarja nas pa, da lahko le z zavestno politiko vplivamo na odpravo razlik v socialnoekonomskem, kulturnem in političnem razvoju posamezne nacionalne skupnosti.

ZGRADBENA STRUKTURA VASI TER GOSPODINJSTEV GLEDE
NA SOCIALNOEKONOMSKO, NACIONALNO IN STAROSTNO
STRUKTURO ČLANOV

Naloga skupine je bila ugotoviti zgradbeno strukturo vasi in strukturo gospodinjestev po socialnoekonomskih vidikih, po

nacionalni pripadnosti in starosti članov gospodinjstev na območju treh katastrskih občin: Mostje, Genterovci in Kamovci.

Gospodinjstva so obdelana po naslednjih tipih:

- I. gospodinjstva po socialno-ekonomski strukturi članov
- II. gospodinjstva po nacionalni pripadnosti članov
- III. gospodinjstva po starosti članov
- IV. gospodinjstva po nacionalni in starostni strukturi članov
- V. gospodinjstva po nacionalni in socialno-ekonomski strukturi članov

Pri naši raziskavi smo hoteli ugotoviti tudi zgradbeno strukturo vasi. Zaradi tega smo obdelali:

1. hiše po starosti (po času nastanka),
2. adaptacije in novogradnje hiš,
3. adaptacije in novogradnje gospodarskih poslopij.

- Gospodinjstva po socialnoekonomski strukturi članov

Najprej smo obdelali ekonomskosocialno strukturo članov gospodinjstev. Razvrstili smo jih v tri tipe:

- kmečka gospodinjstva,
- mešana gospodinjstva in
- nekmečka gospodinjstva.

Tabela 1: Socialnoekonomska struktura gospodinjstev v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci za leto 1973

tip gospodinjstva	Mostje		Genterovci		Kamovci		Skupaj	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
kmečko	33	31,4	30	41,6	22	51	85	38,6
mešano	52	49,6	23	32,0	16	12	91	41,4
nekmečko	20	19,6	19	26,4	5	37	44	20,0

Podatki nam kažejo, da imajo Kamovci od vseh treh vasi največ kmečkih gospodinjstev - 51%. Največ mešanih gospodinjstev imajo Mostje in sicer 49,6%. V Genterovcih prevladujejo kmečka gospodinjstva z 41,6%. Delež nekmečkih gospodinjstev je v vseh treh vaseh najnižji, kar nam ponovno dokazuje, da so prebivalci še močno vezani na zemljo.

V vseh treh vaseh skupaj je kmečkih gospodinjstev 38,6%, mešanih 41,4% in nekmečkih gospodinjstev 20% (takšna struktura gospodinjstev je bila v Sloveniji leta 1966). Skupno je največ mešanih gospodinjstev, saj veliko prebivalcev išče zaslužek tudi izven kmetijstva.

- Struktura gospodinjstev po nacionalnosti članov

Gospodinjstva smo razdelili na štiri skupine:

- slovenska gospodinjstva,
- madžarska gospodinjstva,
- madžarsko-slovenska gospodinjstva in
- ostala gospodinjstva.

Pod grupo ostala gospodinjstva smo upoštevali vse ostale jugoslovanske nacionalnosti, razen zgoraj naštetih.

Tabela 2: Nacionalna struktura gospodinjstev v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci za leto 1973

nacionalnost gospodinjstev	Mostje		Genterovci		Kamovci		Skupaj	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
slovenska	71	67,6	2	2,8	18	42,0	91	41,2
madžarska	32	30,5	66	91,7	22	51,1	120	54,5
slovensko- madžarska	2	1,9	1	1,4	3	6,9	6	2,7
ostala			3	4,1			3	1,4

Iz tabele je razvidno, da so Genterovci izrazito madžarska vas, saj zavzema delež madžarskih gospodinjstev kar 91,7%, slovenskih gospodinjstev pa je le 2,8%.

V Kamovcih je delež slovenskih gospodinjstev skoraj enak madžarskemu: slovenska gospodinjstva 42%, madžarska 51,1%.

V Mostju prevladujejo s 67,6% slovenska gospodinjstva nad madžarskimi, ki jih je 30,5%. Iz karte je razvidno, da so madžarska gospodinjstva v glavnem skoncentrirana v starem delu vasi, slovenska pa v novem.

Če pa upoštevamo vse tri vasi skupaj ugotovimo, da je madžarskih gospodinjstev največ - 54,5%, slovenskih 41,4%, slovensko-madžarskih 2,7% in ostalih le 1,4%.

- Gospodinjstva po starosti članov

Posebno je zanimiva starostna struktura, saj odloča celo o gospodarski aktivnosti določenega področja. Odhajanje mladine z vasi je hud problem na tem nacionalno mešanem področju. Večkrat se zgodi, da se mladi zaposlijo v drugih krajih Slovenije ali pa v Avstriji ali Nemčiji in tam tudi ostanejo. Tako ostajajo doma samo stari ljudje.

Vsa gospodinjstava smo razdelili - glede na starost njihovih članov - na tri skupine:

- mlada gospodinjstva (člani mlajši od 40 let)
- stara gospodinjstva (člani stari od 41 do 60 let)
- ostarela gospodinjstva (člani starejši od 60 let)

Starost gospodinjstev smo določali po starosti obeh nosilcev gospodinjstva (staršev oziroma moža in žene).

Tabela 3: Starostna struktura gospodinjstev v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci za leto 1973

starost go- spodinjstev	Mostje		Genterovci		Kamovci		Skupaj	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
do 40 let	26	24,7	16	22,2	5	14	48	21,8
41-60 let	49	46,7	27	37,5	25	58	101	45,9
nad 60 let	30	28,6	29	40,3	12	28	71	32,3

Tabela je pokazala, da je največ gospodinjstev starih nad 60 let v Genterovcih (29%), medtem ko se je stanje v Kamovcih in Mostju izboljšalo (28%). Kljub nizkemu odstotku mladih (21,8), je na območju vseh treh vasi največ ljudi srednjih let in sicer 47,9%. Najbolj je zaskrbljujoče stanje v Kamovcih, kjer je le 14% mladih gospodinjstev.

- Gospodinjstva po nacionalni in starostni strukturi članov

Pri obravnavi našega področja je posebno delikatno vprašanje starostne strukture gospodinjstev glede na njihovo nacionalno sestavo. Med seboj smo primerjali oba znaka - najprej po posameznih vaseh, nato pa za vse tri vasi skupaj.

Tabela 4: Starostna struktura gospodinjstev v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci glede na njihovo nacionalno strukturo za leto 1973

starost gospodinjstev	skupaj		Madžari		Slovenci		Madžari-Slovenci		ostali	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
do 40 let	48	21,8	24	10,9	22	10	1	0,45	-	
41-60 let	101	45,9	49	22,8	48	21,8	1	0,45	1	0,45
nad 60 let	71	32,2	46	20,9	21	9,5	3	1,4	1	0,45

V naselju Kamovci je mladih madžarskih gospodinjstev 9,3%, slovenskih pa le 2,3%. Starostna skupina od 41 do 60 let je pri obeh nacionalnostih enaka - 27,9%. Prav tako je pri obeh nacionalnostih v Kamovcih delež gospodinjstev, starih nad 60 let 11,6%.

V naselju Genterovci, kjer prevladujejo madžarska gospodinjstva (91,7%) je starostna struktura naslednja: do 40 let 18,1%,

od 41 do 60 let 38,9% in v starostni skupini nad 60 let 34,7% gospodinjstev.

V Mostju je delež mladih slovenskih gospodinjstev s 15,2% večji od deleža madžarskih (6,7%). Tudi v starostni skupini od 41 do 60 let je delež slovenskih gospodinjstev z 38,1% večji od madžarskega (8,6%), medtem ko sta deleža osterelih gospodinjstev skoraj enaka (14,3% oziroma 15,4%).

Za vsa tri naselja skupaj se je pokazalo, da je delež mladih in starih gospodinjstev za obe nacionalnosti enak. Pri osterelih gospodinjstvih pa se kaže večja ostarelost madžarskih gospodinjstev (20,9% oziroma 9,5% pri slovenskih).

- Gospodinjstva po socialnoekonomski strukturi in nacionalnosti

Naša raziskava je potekala na nacionalno mešanem prostoru, zato nas je tudi pri analizi socialnoekonomskih tipov gospodinjstev zanimala nacionalna struktura.

Tabela 5: Nacionalna struktura gospodinjstev v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci glede na njihovo socialnoekonomsko strukturo za leto 1973

nacionalnost gospodinjstev	skupaj		kmečka		mešana		nekmečka	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
Slovenŕi	91	41,7	29	13,18	43	19,54	19	8,6
Madžari	120	54,4	58	26,36	40	18,18	22	10,0
Slov.-Madž.	6	2,7	2	0,9	2	0,9	2	0,9
Ostalo	3	1,4	-	-	2	0,9	1	0,5

V Kamovcih je delež kmečkih gospodinjstev približno enak pri obeh nacionalnostih: slovenskih kmečkih gospodinjstev je 27,9%, madžarskih pa 25,8%. Razlika se pokaže pri mešanih gospodinjstvih: slovenskih mešanih gospodinjstev je 11,6%, madžarskih pa 29,9%. Delež nekmečkih gospodinjstev je pri obeh nacionalnostih enak.

V Genterovcih gre v glavnem za madžarska gospodinjstva: 43% je kmečkih, 25% mešanih in 22,2% nekmečkih gospodinjstev.

V Mostju je pri kmečkih gospodinjstvih pri obeh nacionalnostih približno enak delež in se giblje od 15,2% do 16,4%. Pri mešanih gospodinjstvih je delež slovenskih gospodinjstev 37,14%,

pri madžarskih pa le 11,4%. Delež slovenskih nekmečkih gospodinjestev v Mostju znaša 15%, madžarskih gospodinjestev pa 13%.

Za vsa tri naselja velja skupaj naslednje:

Delež kmečkih madžarskih gospodinjestev je z 26,4% večji od deleža slovenskih gospodinjestev. Pri mešanih gospodinjestvih je delež pri obeh približno enak (18,2% pri madžarskih in 19,5% pri slovenskih gospodinjestvih). Odstotek nekmečkih gospodinjestev je pri madžarskih gospodinjestvih 10% večji kot pri slovenskih gospodinjestvih, ki jih je le 8,6%.

FIZIOGNOMSKA STRUKTURA VASI

- Hiše po starosti

Hiše smo glede na leto njihove zgraditve razdelili na 6 razredov:

- hiše, ki so bile zgrajene do kona 1. svetovne vojne
- hiše, ki so bile zgrajene med obema vojnama
- hiše, ki so bile zgrajene med 2. svetovno vojno
- hiše, ki so bile zgrajene v obdobju od leta 1945 do 1960
- hiše, ki so bile zgrajene v razdobju od leta 1961 do 1970
- hiše, ki so bile zgrajene po letu 1971

Tabela 6: Hiše glede na leto njihove zgraditve v naseljih Mostje, Genterovci in Kamovci

Starost hiš	Mostje		Genterovci		Kamovci		Skupaj	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
do leta 1920	10	9,4	22	30,6	12	24,7	44	20,6
1921-1939	36	34,4	26	36,1	17	39,6	79	35,9
1940-1945	4	3,8	5	6,9	1	2,4	10	4,5
1946-1960	18	17,1	11	15,2	7	16,3	36	16,4
1961-1970	30	28,6	6	8,3	4	9,3	40	18,2
po 1. 1971	7	6,7	2	2,3	2	4,5	11	5,0

Največ hiš je bilo zgrajenih v prvih dveh razdobjih do 2. svetovne vojne. V naslednjih dveh razdobjih je gradnja hiš nekoliko zastala. V razdobju 1961 - 1970 je bilo v Mostju zgrajenih 30 hiš, v novejšem času pa celo 7 hiš. V Genterovcih in Kamovcih so od leta 1971 naprej zgradili po dve novi hiši.

Posebej je treba omeniti, da je v vsakemu od teh naselij tudi nekaj opuščenihiš: v Genterovcih 2, v Mostju 10, v Kamovcih 7.

- Adaptacije poslopij

Podatki o starosti hiš nam ne morejo povsem točno prikazati današnjega zunanjšega izgleda vasi, zato smo evidentirali tudi adaptacije hiš in gospodarskih poslopij.

Po času nastanka smo adaptacije razdelili na:

- adaptacije do leta 1965 (zajete po 1950.letu)
- adaptacije od leta 1966 do 1970
- adaptacije po letu 1971
- nove hiše, nastale po letu 1971

a) Adaptacije stanovanjskih poslopij

V glavnem se srečujemo z naslednjimi vrstami adaptacije: popravila streh, menjava okenskih okvirov in vrat, preureditev fasade in graditev kopalnic.

V prvem obdobju, to je do leta 1965, smo ugotovili, da je bilo v Genterovcih 23,6% adaptacij, od leta 1966 do 1970 pa 20,8%, po letu 1971 pa je adaptiranih 16,6% stanovanjskih poslopij.

V Kamovcih je bil odstotek adaptacij do leta 1965 višji in sicer 27,9%, v nadaljnjih 5 letih pa je dosegel 30,2%, v zadnjem obdobju pa 16%.

Znatno manj adaptacij je bilo do leta 1965 v Mostju (15,2%); ta odstotek se je v naslednjem razdobju povečal na 28,6%. V zadnjem obdobju je zopet padel na 14,3%.

b) Adaptacije in novogradnje gospodarskih poslopij

Pri adaptacijah gospodarskih poslopij gre za: dozidavo, preureditev hlevov, gradnjo lop za stroje, gradnjo svinjakov in gradnjo novih hlevov.

V Genterovcih je bilo v obdobju 5 let od leta 1960 do leta 1970 adaptiranih 10 gospodarskih poslopij. Zlasti v zadnjih dveh letih so bile številne adaptacije (10), zgradili pa so tudi 8 novih hlevov.

V Mostju je bilo v drugem razdobju znatno več adaptacij (27). Njihovo število v zadnjih letih ne upada, saj je bilo poleg 10 adaptacij zgrajenih še 12 novih gospodarskih poslopij.

V Kamovcih gradnje novih gospodarskih poslopij nismo zasledili. Adaptacij je bilo v zadnjih desetih letih 9.

Gradnja novih hlevov in dokaj številne adaptacije gospodarskih poslopij kažejo na to, da gre na tem področju za usmeritev v

živinorejo, za modernizacijo in intenzifikacijo kmetijstva.

V Zaključku moramo poudariti, da se določene strukture gospodinjstev vežejo na določeno gradbeno strukturo vasi. Iz kart je razvidno (zlasti v Mostju), da so nove hiše (torej zunanji izgled vasi) posledica mobilnosti gospodinjstev. Pomembno je, tudi to, da je porast števila gradenj novih hiš kakor tudi adaptacij hiš in gospodarskih poslopij največji prav v zadnjih razdobjih. To kaže na povečano mobilnost gospodinjstev, torej na izboljšanje socialnoekonomske strukture gospodinjstev.

KMETIJSKA IZRABA TAE V K.O. MOSTJE,

GENTEROVCI IN KAMOVCI

U v o d

Območje, ki smo ga proučevali, ima ugodne pogoje za kmetijstvo. Zmerno kontinentalno podnebje daje možnosti za kmetijsko produkcijo kultur zmernega pasu. Nasprotno pa drobna posest in razdrobljenost parcel močno ovirata kmetijsko produkcijo. Specifični položaj kmetijstva v obravnavani regiji izhaja iz dejstva, da je to področje spadalo do koma 1. svetovne vojne v ogrski del habsburške monarhije, kjer je veljal poseben zakon

dedovanja, ki je povzročil večako razdrobljenost posesti. Ta faktor in pa dejstvo, da je bilo to področje vedno periferno, prometno odmaknjeno - tako v Ogrski kot v stari Jugoslaviji - je sililo velik del kmečke delovne sile na sezonsko zaposlovanje izven matičnega področja. Šele v zadnjem času se je z odpiranjem delovnih mest v Lendavi lahko zaposlil tam del odvečne delovne sile, kar je imelo za posledico socialno-ekonomsko preobrazbo kmečkih gospodinjstev. Danes je tretjini kmečkih gospodinjstev na obravnavanem področju edini vir preživljanja zemlja, v slabi polovici gospodinjstev je del članov zaposlen izven kmečkega obrata, drugi del pa še dela doma na zemlji. Nekmečkih gospodinjstev je le slaba petina.

STAROSTNA IN SPOLNA STRUKTURA AKTIVNEGA KMEČKEGA PREBIVALSTVA V MOSTJU, GENTEROVCIH IN KAMOVCIH

Pri analizi starostne in spolne strukture aktivnega kmečkega prebivalstva v obravnavanih treh naseljih smo prišli do zanimivih podatkov. To področje, ki je gosto naseljeno, izkazuje neugodno starostno strukturo. Mlade kmečke delovne sile je zelo malo. Težišče aktivne kmečke delovne sile je v starostnih skupinah nad 60 let. Na zemlji dela več žensk kot moških, tako pri Madžarih kot pri Slovencih.

Starostno piramido, ki smo jo narisali na podlagi podatkov, dobljenih z anketo, bi lahko razdelili na tri dele: na mlado generacijo (do 40 let), na srednjo generacijo (od 40 do 60 let) in na generacijo starejšo od 60 let. Za mlado generacijo je značilno, da večina aktivnih kmetov že živi v mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstvih.

Pri srednjem starostnem razredu je približno polovica aktivne kmečke delovne sile v kmečkih in druga polovica v mešanih gospodinjstvih.

Glede starostne strukture aktivne kmečke delovne sile je posebno zanimivo naselje Genterovci, kjer sta deleža aktivnih kmetov v kmečkih in mešanih gospodinjstvih v ravnotežju tudi v spodnjih starostnih skupinah. Pri tem je treba upoštevati, da se mnogo mladih odseli ali pa začasno zaposli v tujini.

V Mostju je v kmetijski dejavnosti zaposlenega le malo prebivalstva. Tudi Kamovci ne izkazujejo boljše starostne strukture aktivnih kmetov kot ostali dve naselji, saj je velika večina aktivnih kmetov starejših od 50 let.

Iz podatkov je razvidno, da je na obravnavanem področju starostna struktura aktivne kmečke delovne sile zelo neugodna,

saj je večina kmetov starejših od 50 let. Težišče kmetijske produkcije sloni na ženski kmečki delovni sili. Polovica aktivnih kmetov že živi v mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstvih.

GOSPODARSKA USMERJENOST KMEČKIH GOSPODARSTEV

Za razglabljanja o gospodarski usmerjenosti kmečkih gospodarstev je odločilen podatek o posestni strukturi. Na podlagi podatkov, dobljenih na katastrskem uradu v Lendavi smo ugotovili, da na področju vseh treh obravnavanih naselij ni kmečkega gospodarstva z več kot 8 ha zemlje. Celo od 5 do 8 ha zemlje ima le 9% kmetov. Nasprotno pa ima 54% posestnikov posest v velikosti od 2 do 5 ha. Intenzivno preusmerjanje kmetijske produkcije od pridelave za dom k produkciji za trg ni slučaj, temveč sovпада s širšimi socialno-ekonomskimi procesi na tem področju (n.pr. nastanek mešanih gospodinjstev). Kmečka gospodarstva se preusmerjajo na vzrejo živine, predvsem mlečne. Glavni tržni višek je mleko, živina le v manjši meri. Skoraj vsi trgu namenjeni pridelki gredo preko kmetijske zadruga.

Majhna razlika v poprečnem številu goveje živine na kmečko oziroma polkmečko gospodarstvo (3,7 : 3,2) je poleg slabe posestne strukture izraz razhajanj v intenzivnosti kmetijske produkcije med kmetom in polkmetom: kmet stremi za tržno produkcijo živine, medtem ko polkmet v tej fazi največ za zadovoljevanje potreb po hrani (mleko, jajca, povtrnine).

S kmetijskimi stroji so boljše oskrbljena mešana gospodarstva kot pa kmečka. V Kamovcih ima traktor samo en kmet (5% vseh kmetov) in kar trije polkmetje (20%). Podobno je za ostale kmetijske stroje. Slaba tretjina zemlje v rokah čistih kmetov in dobra tretjina v rokah polkmetov je še obdelana z delovno živino.

Že večkrat omenjeni socialno-ekonomski procesi postavljajo različno vrednost zemljišč različnim socialnim skupinam. Pri raziskavi smo ugotovili, da se je v zadnjih 5 letih prodalo 11 ha njiv, od tega s strani nekmetov 26%, polkmetov 39% in kmetov 34%. Relativno najmočnejše so bili udeleženi pri prodaji nacionalno mešana gospodinjstva (20 % njivskih površin) in slovenska (42%). Večina zemlje (38ha) so v zadnjih 5 letih kupili kmetje (45%) oziroma madžarska gospodinjstva (2/3).

S pomočjo vprašalnika smo želeli tudi ugotoviti, v kolikšni meri se bo kmetijska produkcija nadaljevala v bližnji prihodnosti. Ena petina kmetov namerava preiti med polkmete in skoraj ravno toliko jih namerava opustiti obdelavo zemlje. Tudi med polkmeti je dobra petina takih, ki mislijo opustiti obdelavo zemlje.

KMETIJSKA IZRABA ZEMLJE

Z metodo kartiranja smo ugotovili strukturo kultur na kmetijskih površinah KO Mostje, Genterovci in Kamovci. Na poljih prevladujejo koroza, pšenica, krompir in krmilna pesa. Iz podatkov, zbranih na terenu, smo zaključili, da so se v zadnjih 5 letih močno povečale površine posejane s pšenico, korozo in posajene s krompirjem in krmilno peso. Opuščajo se kulture, ki so bile še pred nedavnim sestavni del avtarkičnega kmečkega gospodarstva (ječmen, proso, ajda, rž). Njivske površine so veliko bolj podvržene procesu opuščanja obdelave kot pa travničke, saj je po podatkih iz ankete razvidno, da se je v zadnjih 5 letih opustilo skoraj 11 ha njiv in le dobrih 6 ha travnikov. Obdelovanje zemlje so opuščali v zadnjih 5 letih slovenski kmetje 4 krat bolj kot madžarski.

Karta izrabe tal kaže na koncentracijo intenzivnih kultur v bližini vasi, medtem ko na oddaljenejših parcelah opažamo vedno več travnikov, nastalih iz njiv. Prav tako nam karta izrabe tal govori o prvih močnejših znakih procesa deagrariacije v vseh treh naseljih; pojavljajo se namreč opuščene ali zelo ekstenzivno izkoriščene njive, ne glede na kakovost tal. Glavni vzrok opuščanja obdelave zemlje - po podatkih ankete - je ostarela kmečka delovna sila (53 %) in sicer kot

posledica že preje omenjene socialno-ekonomske preobrazbe kmečkih gospodinjstev. Tudi veliko število neoskrbovanih kmečkih sadovnjakov je posledica socialno-ekonomskega prestrukturiranja kmečkih gospodinjstev.

IZOBRAZBENA STRUKTURA PREBIVALSTVA NA OBRAVNAVANEM PODROČJU

Izobrazba in kulturno življenje sta pomembni prvini, s katerima se narod oziroma narodnost ohranja oziroma razvija.

Z analizo, ki smo jo izvedli v treh naseljih narodnostno mešanega ozemlja, smo ugotovili strukturo šolske izobrazbe in izračunali povezanost posameznih struktur - narodnosti ter funkcionalnosti jezika.

Stopnja gospodarske razvitosti nekega kraja (področja) je pogojena tudi s stopnjo izobrazbe populacije določenega ozemlja.

Proučevano narodnostno mešano področje ima po uradnih podatkih 865 prebivalcev. Z našo anketo v treh vaseh (Kamovci, Genterovci Mostje) smo ugotovili, da ima od vseh prebivalcev 685 ljudi vsaj tri razrede osnovne šole.

Če smo hoteli raziskati sedanje stanje, smo morali spoznati prejšnje. Pred sprejetjem zakona o dvojezičnem šolstvu leta 1959 so obstajale samo madžarske vzporednice, ki pa jih je obiskovalo vedno manj Madžarov, ker se s končano madžarsko osnovno šolo niso mogli vključiti v šole druge stopnje v Sloveniji. Pomemben korak naprej pomeni uvedba eksperimentalnega dvojezičnega pouka leta 1959, ki se je začel na lendavski šoli Draga Lugariča. Kasneje se je sistem dvojezičnega šolstva razširil tudi na druge šole narodnostno mešanega ozemlja. Tako imamo danes 4 popolne osnovne šole : v Lendavi 2, v Gentrovcih in v Dobrovniku. Osnovna šola v Kobilju pa se preusmerja, tako da bo samo slovenska. Po centralizaciji osnovnih šol je narodnostno mešano ozemlje razmeroma dobro pokrito s sistemom vzgojno-izobraževalnih ustanov prve stopnje.

Vzporedno z razvojem osnovnega šolstva se je razvoj tudi vzgojno-izobraževalni proces pred vstopom v osnovno šolo. Tako so pri šolah z dvojezičnim poukom uvedli male šole, ki pripravljajo učence na šolanje v dvojezičnih šolah s tem, da seznanijo učence tudi z materinim jezikom. S takim sistemom omogočajo pripadnikom obeh narodnosti nemoteno spremljanje pouka v obeh jezikih.

Z našo raziskavo smo ugotovili, da jezik za večino pripadnikov obeh narodnosti ne predstavlja posebne ovire za nadaljevanje šolanja na poklicnih, srednjih, višjih ali visokih šolah s slovenskim ali madžarskim jezikom. Problem pa je le manj ustrezno razvita mreža poklicnih in srednjih šol v lendavski regiji. Upoštevati pa je seveda treba problem razmeroma majhnega števila možnih kandidatov za različne šole.

Ob raziskavo štipendijske politike smo ugotovili, da je štipendij dovolj. V treh obravnavanih naseljih: Mostje, Genterovci in Kamovci dobiva štipendijo 13 oseb in sicer 7 oseb za šolanje na srednji šoli, 1 oseba za šolanje na višji in 5 oseb za šolanje na poklicnih šolah. Z ozirom na narodnost smo ugotovili, da je 10 štipendistov madžarske narodnosti, 3 pa slovenske, torej skupno 13. 7 štipendistov madžarske narodnosti obiskuje srednjo šolo, 3 poklicno, od štipendistov slovenske narodnosti pa obiskujeta dva poklicno in eden višjo šolo. Večina štipendistov madžarske narodnosti predstavljajo učenke srednje ekonomske šole v Murski Soboti.

Največ štipendistov iz treh obravnavanih naselij je v Genterovcih (6), od tega 4 Madžari na srednji šoli in 2 Madžara na poklicni. V vasi Mostje so 4 štipendisti, od tega 2 Madžara na srednji šoli in 2 Slovenca na poklicni šoli. V Kamovcih so 3

študenti: en Madžar na srednji šoli, en Madžar na poklicni in en Slovenec na višji šoli.

Pri naši analizi smo razdelili anketirano prebivalstvo po stopnji šolske izobrazbe na prebivalce z nepopolno osnovno šolo, z osmimi razredi osnovne šole, poklicno šolo, srednjo, višjo in visoko šolo. Podatki nam kažejo, v kakšni meri je sposobno prebivalstvo ene ali druge narodnosti vključevanja v gospodarski in socialni razvoj. Čim več ima določena narodnostna skupnost takega prebivalstva, ki nima izobrazbe za opravljanje različnih poklicev, tem manjša je njegova vloga pri usmerjanju nadaljnjega gospodarskega razvoja in obratno, čim več ima določena nacionalna skupnost prebivalcev s poklicno, srednjo, višjo ali visoko šolo, tem večje so njene možnosti pri uveljavljanju njenih teženj.

Analizirali smo podatke dvojezične šole Vljaj Lajos v Genterovcih, ki zajema šolski okoliš Genterovci, Radmožanci, Mostje, Kamovci in Banuta. Podatki kažejo padec števila absolventov osnovne šole v obdobju 1968/69 do 1972/73 od 21 na 16 absolventov. Podatki za posamezne vasi nam kažejo konstanten padec števila absolventov iz vasi Mostje (od 10 na 5). Neznaten padec smo ugotovili še v Kamovcih in Radmožancih, obratno pa smo rahel porast ugotovili v Genterovcih in Banuti. Narodnostna

struktura absolventov za analizirani šolski okoliš nam kaže padec števila absolventov slovenske narodnosti, medtem ko število absolventov madžarske narodnosti več ali manj stagnira.

Podatki o nadaljnjem šolanju oziroma zaposlitvi absolventov so indikator današnjega socialno-gospodarskega stanja na obravnavanem področju. Ugotovili smo večanje števila absolventov, ki nadaljujejo šolanje na srednjih in poklicnih šolah. Zmeraj manj pa je absolventov, ki se neposredno vključujejo v proizvodnjo (industrija, obrt) in kmetijstvo. Tako se je zaposlilo v proizvodnjo leta 1972/73 od 16 učencev le 1 absolvent oziroma 6,2% vseh. V kmetijstvu se je od absolventov v letu 1968/69 (21) zaposlilo le 7 absolventov, t.j. 33,3%. Podatki za absolvente v letu 1972/73 nam povedo, da sta se od 16 absolventov odločila nadaljevati delo na kmetiji le 2 absolventa oziroma 12,5%.

Podatki nam torej kažejo na vedno večjo željo tukajšnjega prebivalstva po čim boljši izobrazbi. Danes se skuša to vprašanje čim bolj optimalno rešiti za obe narodnosti z izpopolnjevanjem dvojezičnega šolstva.

Sprejetje zakona o dvojezičnem šolstvu leta 1959 pomeni preobrat v načinu dela osnovnih šol na narodnostno mešanem območju. Iz šol, ki so imele le madžarske vzporednice, so nastale dvojezične šole s poukom v obeh jezikih, kar pomeni željo doseči enakopravnost v izobraževanju obeh narodnostnih skupin.

Tudi novi osnutek ustave socialistične republike Slovenije zgovorno priča o pozitivnem razvoju kulture in izobraževanja saj zagotavlja vse narodnostne pravice drugim narodom in narodnostim na našem ozemlju. V smislu nadaljnjega kvalitetnejšega razvoja osnovnega šolstva so sekretariat za prosveto in kulturo, Zavod za šolstvo SRS in prosvetno-kulturni zbor slovenske skupščine obravnavali osnutek novega predmetnika, ki je sedaj v razpravi. Ta predmetnik bo zagotavljal enakopravnost v izobraževanju, predvsem pa dovolj kvalitetno podlago za nadaljnje izobraževanja na šolah druge stopnje. S tem ne bodo imeli pripadniki madžarske oziroma slovenske narodnostne skupnosti težav pri razumevanju snovi v učnovzgojnem procesu na srednjih šolah in se bodo lahko pripadniki tako slovenske kot madžarske skupnosti enakopravno vključevali v delo kulturnih in družbeno-političnih skupnosti.

Tako organizirano šolstvo, ki zagotavlja skoraj optimalno rešitev za vzpostavitev temeljev miroljubne koeksistence, je lahko model tudi za druge narodnostno mešana ozemlja.

FUNKCIONALNOST JEZIKA

Praktična vrednost posameznega jezika v vsakodnevnem življenju je jasno razvidna iz podatkov o pogostnosti in možnosti uporabe posameznega jezika pri nakupih, gostinskih in obrtnih storitvah, pri živinozdravniku ter zdravniku. Z anketo smo ugotovili skupno 1287 kontaktov. Madžarski jezik je uporabljen 659 krat, slovenski 545 krat, jeziki ostalih narodnosti pa 4 krat. Največja frekvenca je pri tedenskih nakupih, pri katerih je madžarski jezik uporabljen 213 krat, slovenski pa 131 krat. Pri teh podatkih je potrebno upoštevati prevlado madžarskega jezika v treh obravnavanih naseljih, z izjemo Mostja, kjer so naseljeni slovenski kolonisti s Primorskega. Pred uvedbo dvojezičnega šolstva so se prebivalci sporazumevali samo v svojem materinem jeziku, sedaj pa se predvsem mlajši prebivalci s končano dvojezično šolo sporazumevajo enako dobro v obeh jezikih.

Z anketo smo obdelali še dve področji uporabe jezika: delovno mesto in dom.

Za vsa tri naselja skupaj smo dobili podatke, da prevladuje uporaba madžarskega jezika, kar je zaradi prevlade madžarskega življa povsem razumljivo. Opazili pa smo, da kot posledica

tega več Slovencev uporablja oba jezika na delovnem mestu. Pri Madžarih je ta delež manjši.

Potrebno je poudariti, da je izražanje podatkov s procenti oziroma primarjava uporabe enega ali drugega jezika neustrezna, saj je izbran model premajhen, da bi mogel predstavljati strukturo uporabe na vsem narodnostno mešanem ozemlju. Prav tako je tu manj opazno prestrukturiranje vasi, ker leže vsa naselja izven ožjega gravitacijskega območja Lendave in jih ni doletela močnejša urbanizacija, ki bi povzročala večje stapljanje madžarske manjšine z večinskim narodom.

Zelo zanimivi so tudi podatki o tem, kaj prebivalci berejo. Madžari berejo predvsem Nepujsag, Slovenci pa lokalne časopise. Zanimivo je, da so slabo razširjeni osrednji slovenski dnevnik (Delo, Večer). Pomemben je podatek, da so močno razširjeni slovenski in madžarski verski časopisi.

Eden od znakov nerazvitosti je tudi v slabi razširjenosti revij, saj smo v vseh treh naseljih zasledili le dva primera rednega branja revij.

Na koncu nas je zanimala intenzivnost stikov z Madžarsko. Meja še vedno predstavlja veliko oviro, saj celo 66,9% Madžarov

in 97,2% Slovencev sploh ne obišče Madžarske. Madžarsko obišče samo 29,9% ali 40 Madžarov. Glavni vzrok potovanja 30% Madžarov na Madžarsko je obisk sorodnikov.

Iz navedenih podatkov lahko sklepamo, da je dana možnost za popolno enakopravnost. Možnosti so v nekaterih primerih že izkoriščene, v drugih bi se lahko že bolje. Pri vsem tem sta zelo pomembna ekonomski in politični faktor.

REGIONALNOGEOGRAFSKI IN REGIONALNOGOSPO-
DARSKI PROBLEMI NACIONALNO MEŠANEGA OZEMLJA V PREKMURJU NA
PRIMERU TREH VASI GENTEROVCI, KAMOVCI IN MOSTJE

/ R e s u m e /

V dnevih od 7. do 18.VII.1973 je Institut za geografijo Uni-
verze v Ljubljani strokovno vodil "Geografski mladinski ra-
ziskovalni tabor". Njegov strokovni vodja je bil prof.dr. Vla-
dimir Klemenčič, mentorji pa prof. Ludvik Olas, asistent
Marjan Klemenčič, d.ápl.geograf Janez Malačič in absolventa
Boris Križan in Darka Uranjek. Organizator tabora je bilo giba-
nje "Znanost mladini" iz Ljubljane.

Prekmurje je pokrajina v severovzhodni Sloveniji in je geo-
grafsko razdeljena na gričevnato Goričko in ravninsko Dolinsko
in Ravensko. Ozemlje katastrskih občin Genterovci, Kamovci in
Mostje, ki so bile področje raziskave, zavzema ravninski del
pokrajine, ki pripada Dobrovniško-Dolinski mikroregiji. Tla
so iz aluvialnih naplavin, ki so ob Kobiljskem potoku in Bu-
kovnici večinoma porasla s travniki, na nekoliko višjem, od
poplav odmaknjenem svetu, pa so obdelovalne površine - njive.
Podnebje je zmerno celinsko. Poprečna januarska temperatura
znaša - 0,5°C, julijska pa 21,6°C (velja za Lendavo). Padavin

je okrog 800 mm, ki so več ali manj enakomerno razporejene skozi vse leto. V vegetacijski dobi pade 61 % padavin.

Prometna povezanost obravnavanega področja je zaradi neugodne podedovane prometne mreže iz preteklosti še danes slaba. Povezanost treh vasi tega področja - Genterovci, Kamovci in Mostje - smo ugotavljali s pomočjo avtobusnega voznega reda in z rezultati ankete. Naselji Genterovci in Mostje sta dobro povezani z Lendavo, saj gre mimo redna avtobusna linija, Kamovci pa tega nimajo. Opremljenost prebivalcev s prometnimi sredstvi je enaka pri prebivalstvu slovenske in madžarske narodnosti.

Vas Genterovci je majhen lokalni center s šolo, trgovino in bifejem, ki na narodnostno mešanem ozemlju zadovoljuje osnovne življenjske potrebe prebivalstva v materinem jeziku.

Lendava je tisto večje ventralno središče, ki s svojimi silnicami sega na teritorij treh vasi in zadovoljuje potrebe prebivalstva v obeh jezikih - slovenskem in madžarskem.

Zaradi nizke gospodarske razvitosti hodi prebivalstvo izven narodnostno mešanega ozemlja le zaradi velikih nakupov, v bolnico in zlasti v nekatere vrste šol.

Z anketiranjem in zbiranjem podatkov na katastrskem in matičnem uradu v Lendavi in Dobrovniku smo ugotavljali strukturo prebivalstva, strukturo hiš, mobilnost prebivalstva in migracije, s kartiranjem pa izrabo tal in usmerjenost kmetijstva v treh vaseh. Vse te elemente smo obravnavali v odnosu do obeh nacionalnih skupin - slovenske in madžarske.

Ugotovili smo, da je pokrajina prenaseljena, da je sorazmerno malo otrok, precej pa starejšega prebivalstva (zlasti v Genterovcih). Nacionalna struktura je naslednja: Genterovci - 97,9% Madžarov in le 2,1% Slovencev; Kamovci - 53,3% Madžarov in 43,7% Slovencev; M^čstje - 32,4% Madžarov in 67,6% Slovencev. V vseh treh naseljih skupaj je 56,6% Madžarov in 42,0% Slovencev, 1,4% pa ostalih narodnosti. Podatki so pokazali, da je delež kmečkega prebivalstva madžarske narodnosti večji kot pa delež slovenske nacionalnosti. Mobilnost slovenskega prebivalstva je večja. Vzrok je iskati v dejstvu, da so se Slovenci kasneje naselili v te vasi in so emocionalno manj navezani na zemljo kot pa Madžari.

Vpliv industrializacije iz Lendave je segel v te vasi šele v zadnjem času. Starostne piramide kažejo, da so se pred nastopom tega procesa ljudje iz teh vasi izseljevali. Nova možnost

zaposlovanja izven kmetijstva zboljšuje kvalifikacijsko strukturo mlajšega prebivalstva. Dvojezična šola je tudi omogočila prebivalstvu madžarske narodnosti enakomerno vključevanje v ekonomske procese. Urbanizacija, ki jo je povzročila Lendava, se kaže najbolj v Mostju - kar so pokazale tudi karte starosti hiš.

Problem sezonskega zaposlovanja, ki je tako pereče za Prekmurje, sega tudi v vsa tri naselja. Od skupnega števila prebivalstva tega področja je 18% sezonsko zaposlenih - od tega jih je 3,3% slovenske narodnosti. Zaposlujejo se zlasti v Avstriji in Nemčiji. V naselja sega tudi dnevna migracija delovne sile z deležem 14% in se veže zlasti na Lendavo in okoliške kraje. Pri dnevni migraciji so najbolj zastopani mladi ljudje stari do 25 let. Razlik med nacionalnostima ni.

Prebivalstvo smo obravnavali tudi z vidika zaposlenosti. Iz podatkov smo lahko zaključili, da se Slovenci in Madžari po stopnji socialnega in gospodarskega razvoja nekoliko razlikujejo. Razlike so posledica socialnoekonomskih in političnih razmer v preteklosti. Danes obstajajo močne tendence za spremembo teh razlik. Uspešna dvojezična šola, ki je ena izmed temeljev za izboljšanje izobrazbene strukture, ki je v Lendavi

trenutno še zelo slaba. Od vseh zaposlenih v Lendavi je še 37% nekvalificiranih. Slaba je tudi spolna struktura zaposlenih - 70% moških in 30% žensk. Madžari se zaposlujejo v industriji, kar je posledica njihove nekoliko nižje izobrazbene strukture. Slovencev je relativno več zaposlenih v terciarnih in kvartarnih dejavnostih. Med mlajšimi te razlike izginjajo.

Pri analizi naselij smo ugotovili, da je bilo večina hiš zgrajenih do 2. svetovne vojne. Velik delež hiš - zlasti nekmečkih pa je bilo zgrajenih po letu 1961, največ v Mostju 31,3%.

Posebej pa je treba omeniti še pojav opuščanja hiš. V vseh treh naseljih je bilo opuščenih 19 hiš. Dotaknili smo se tudi adaptacij hiš in gospodarskih poslopij in ugotovili, da so omejene zlasti na obdobje po letu 1961.

Kmetijska izraba tal v treh katastrskih občinah je usmerjena v gojenje pšenice, koruze, krompirja in krmilne pese. Intenzivne kulture so koncentrirane v bližini vasi, na oddaljenejših parcelah pa opažamo vedno več travnikov nastalih iz njiv. Kažejo se že močnejši znaki geagrarizacije - opuščene ali slabo obdelane njive. Glavni vzrok opuščanja obdelave zemlje je po podatkih ankete ostarela kmečka delovna sila, katere delež znaša 53 %.

Podatki so nam pokazali, da se problem dvojezičnosti skuša optimalno rešiti za obe narodnosti z izpopolnjevanjem dvojezičnega šolstva.

Ko smo v zadnjem poglavju obravnavali funkcionalnost jezika, so nam podatki ankete pokazali, da se jezičnost v vsakdanjem življenju vedno bolj uveljavlja in da se lahko prebivalci madžarske narodnosti sporazumevajo v materinem jeziku v javnih lokalih na nacionalno mešanem ozemlju.

Za marsikoga izmed nas je bil problem nacionalno mešanega ozemlja in dvojezičnosti nekaj čisto novega. Ugotovili pa smo, da je ta problem na področju, kjer je potekal Mladinski raziskovalni tabor, dobro rešen in da se še vedno dela na tem, da bi se še bolj izpopolnil.

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE V LJUBLJANI

Ljubljana, Aškerčeva 12

MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI-

TABOR POMURJE 7

GENTEROVCI 1978

Redakcija: Metka ŠPES, asistent

Ljubljana, oktober 1978

MARIBORSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR

POMURJE 7 - Genterovci 8. - 17 julij 1978

Organizator: Republiški koordinacijski odbor
gibanje "Znanost mladini", Ljubljana

Strokovna priprava: Inštitut za geografijo
Univerze v Ljubljani

Strokovni vodja: prof. dr. Vladimir Klemenčič

Tehnični vodja: Metka Špes, asistent

Mentorji: - Janja Miklavc, asistent, Inštitut za
geografijo Univerze v Ljubljani

- Ludvik Olas, profesor na Pedagoški
akademiji v Mariboru

- Metka Špes, asistent, Inštitut za
geografijo Univerze v Ljubljani

Sedež tabora: Osnovna šola, Genterovci

I. UVOD

Namen letošnjega raziskovalnega dela je bil v ugotavljanju odnosa med slovensko in madžarsko narodnostjo o procesu družbenega razvoja, spreminjanja demografske in socialno-ekonomske strukture prebivalstva ter okolja za potrebe programiranja družbenega razvoja. Raziskava se je omejila na naslednje probleme:

- preobrazba vasi Genterovec: demografski razvoj Genterovec v luči demografskega razvoja občine Lendava
- problemi zdomstva na primeru treh vasi: Kamovci, Mostje, Genterovci
- urbanizacija podeželja v luči oblikovanja dnevne migracije delovne sile.

Skupina mladih raziskovalcev je bila sestavljena iz dvajsetih dijakov iz srednjih šol Slovenije, od tega: 2 iz gimnazije Celje, 2 iz Pedagoškega šolskega centra Celje, 2 iz I. gimnazije Ljubljana, 3 iz I. gimnazije Maribor, 2 iz gimnazije Murska Sobota, 3 iz Ekonomskega centra Murska Sobota, 2 iz gimnazije Ravne na Koroškem, 1 iz ekonomskega šolskega centra Slovenj gradec, 1 iz gimnazije Idrija, 1 iz gimnazije Nova Gorica in ena študentka PZEG na FF Ljubljana.

Pri dan so udeleženci poslušali predavanja, katerih namen je bil, da se seznanijo z osnovami raziskovalnega dela, z območjem našega terenskega dela ter predvsem zaradi specifične nacionalno mešane strukture vasi tudi s problematiko narodnosti v Sloveniji in s položajem slovenskih narodnih manjšin v sosednjih državah. Predavanja so bila naslednja:

- prof. dr. Vladimir Klemenčič: Problemi nacionalno mešanih ozemelj, s posebnim ozirom na nacionalno mešano ozemlje v Prekmurju,
- dr. Karel Šiško: O položaju Slovencev v Italiji,
- dr. Ferenc Hajoš: Položaj madžarske narodnosti v Sloveniji,

- dr. Avguštin Malle: Položaj Slovencev v Avstriji,
- prof. Ludvik Olas: Splošne značilnosti Prekmurja.

Za dijake smo pripravili tudi ekskurzijo po Pomurju, kjer so se podrobneje seznanili z dotedaj večini še neznanemu delu Slovenije.

Sledilo je terensko delo, ki je obsegalo kartiranje izrabe zemlje in starosti ter opremljenosti zgradb v vasi, anketiranje gospodinjstev in družin zdomcev v treh vaseh ter zbiranje podatkov o dnevni migraciji delovne sile v Lendavski občini.

Zadnje tri dni smo posvetili analizi zbranega gradiva in pripravi ter risanju kart, grafikonov, diagramov in sestavljanju poročil.

Na zaključnem seminarju se je zbralo preko dvajset gostov predvsem družbeno političnih delavcev iz obeh prekmurskih občin. Dijaki so poročali o opravljenem delu, o rezultatih raziskav posameznih skupin ter predstavili karte in diagrame. Povzetek vsakega referata pa so dijaki iz domačih šol, ki znajo madžarsko, prebrali še v madžarskem jeziku.

Špes Metka, asistent.

II. REZULTATI DELA MLADINSKEGA RAZISKOVALNEGA TABORA

1. Osnovne značilnosti našega raziskovalnega dela

Člani skupine: Godec Jolanda, I. Gimnazija, Ljubljana.

Genterovci se nahajajo ob jugoslovansko-madžarski meji na nacionalnem območju. Slovenska geografska regionalizacija prišteva to vas k Dobrovniško Dolinskemu, medtem ko madžarski geografi prištevajo to področje k Hetésu. Genterovci ležijo v sinklinalnem podolju, ki se razteza med Goričkim in Lendavskimi goricami. Lendavske gorice in Goričko po nastanku prištevamo k mlademu svetu. Višjo relativno višino, če gledamo iz Genterovec, dosegajo Lendavske gorice, medtem ko Goričko šele po 20-30 km doseže svojo najvišjo absolutno višino.

Ozemlje, na katerem se nahajajo je raven, v celoti obdelan svet, ki sta ga izoblikovala Mura in Kobiljski potok s svojimi nanosi.

Na tem področju prevladuje suppanonsko, zmerno celinsko podnebje. Poprečne januarške temperature se gibljejo od -1°C - 2°C , julijske pa od 19°C do 20°C . Za kmetijsko proizvodnjo sp lahko usodne ekstremno nizke temperature, ki so posledica vdorov hladnega zraka iz vzhoda. Te nizke temperature lahko povzročijo veliko škodo na rastju (predvsem na sadju, lahko pa tudi na žitaricah). Meseci, v katerih ni nevarnosti slane so le junij, julij in avgust, vendar pa se primeru v obdobju 100 let, da v prvih dneh junija še obstaja možnost pozebe.

Količine padavin se gibljejo nad 800 mm na m^2 , pomembno pa je dejstvo da padavine niso razporejene enakomerno po mesecih, ampak jih je največ v vegetacijski dobi. Najbolj namočen mesec je junij, najmanj namočena pa sta februar in marec.

Zaradi ugodne lege in pa podnebja imajo prebivalci dobre pogoje za poljedelstvo in živinorejo. Tudi če pogledamo zgodovinski razvoj vidimo, da je bilo to ozemlje poseljeno že v neolitiku, o čemer nam pričajo številne izkopanine. Močno poselitev

lahko zasledimo tudi v rimskem obdobju. Slovani so se doselili na to ozemlje v 6.stoletju, Madžari pa v šestem. Zanimiv je podatek, da so Turki vdirali v Prekmurje tja do 17. stoletja. Po prvi svetovni vojni leta 1919 je bilo Prekmurje priključeno k Jugoslaviji.

Zakaj smo se odločili za analizo Genterovec?

Genterovci ležijo na narodnostno mešanem ozemlju. Čeprav tu prevladujejo Madžari, ki ob družbenem razvoju tako kot večinski narod lahko izboljšujejo življenjske pogoje, ne da bi bila pri tem ogrožena njihova narodnostna pripadnost.

Genterovci so tip naselja s procesi družbene preobrazbe, ki so bolj ali manj značilno za celotno narodnostno mešano ozemlje. Ležijo v širšem gravitacijskem območju Lendave in jih je intenzivnejša urbanizacija zajela šele v zadnjem desetletju.

Ker so bili Genterovci že obdelani leta 1973, se nam letos odpira možnost primerjave, ki nam bo osvetlila proces preoblikovanja socialne strukture prebivalstva, osvetlila probleme okolja in nove oblike ustvarjanja enakopravnih odnosov med madžarsko narodnostjo in Slovenci.

Zaključek

V uvodnem referatu smo predstavili socialno in družbeno geografske značilnosti Genterovec. Vas se nahaja ob jugoslovansko-madžarski meji na narodnostno mešanem ozemlju in predstavlja tip naselji s procesi družbene preobrazbe, ki so bolj ali manj značilni za celotno narodnostno mešano ozemlje. Ker so bili Genterovci obdelani že leta 1973, se nam letos odpira možnost primerjave, ki nam bo osvetlila proces preoblikovanja socialne strukture prebivalstva, osvetlila probleme okolja in nove oblike ustvarjanja enakopravnih odnosov med madžarsko narodnostjo in Slovenci.

2. Starostna struktura hiš in opremljenost gospodinjstev v Genterovcih

Člani skupine: Zgubič Bojan, I. Gimnazija Maribor,
Elbl Irena, I. Gimnazija Maribor

Genterovci so subpanonska vas za katero je značilno, da so hiše razpotegnjene ob cesti, za njimi pa se razprostirajo gospodarska poslopja in njive. Gradbena struktura vasi se je v kratkem času spremenila. Mnogo hiš je obnovljenih pa tudi novih je veliko. Stare opuščajo. To kaže, da se vas hitro razvija. Tudi življenje prebivalcev se izboljšuje. Socialne razmere se izboljšujejo zaradi možnosti zaposlitev tukajšnjega prebivalstva v industriji. Struktura hiš se hitro spreminja, infrastruktura pa je ne dohaja, zato je prišlo do tega, da razmeroma razvita vas nima osnovne komunalne ureditve.

Starost hiš po gospodinjstvih:

Starost hiš smo razdelili na 6 starostnih stopenj:

- do 1. svetovne vojne
- 1914 - 1930
- 1931 - 1945
- 1946 - 1960
- 1961 - 1970

in od 1971 naprej.

Kmečka gospodinjstva

- v kmečkem gospodinjstvu so enakovredne zastopane vse starostne strukture hiš. Razen tistih, ki so bile zgrajene po letu 1960. Teh je najmanj in jih je skupaj 15 %.

Mešana gospodinjstva:

V mešanem gospodinjstvu prevladujejo hiše zgrajene med obema svetovnjima vojnama. Sledijo hiše zgrajene od osvoboditve do leta 1960. Najmanj pa je hiš zgrajenih v letih 1960 - 1970.

Delavska gospodinjstva:

V delavskih gospodinjstvih prevladujejo hiše zgrajene po letu

1970, (40 %). Sledijo hiše zgrajene med drugima svetovnima vojnama. Približno enako so zastopane hiše, ki so bile postavljene v letih 1914 - 1930 in 1961 - 1970. Najmanjši delež je hiš, ki so bile zgrajene do prve svetovne vojne.

Iz podatkov je razvidno, da v kmečkem in mešanem gospodinjstvu prevladujejo hiše starejših starostnih struktur. V delavskem gospodinjstvu pa se ta slika povsem spremeni. Nad polovico vseh hiš je zgrajenih po letu 1960. To je posledica zaposlovanja v tujini in industriji. Zanimivo je, da v delavskih gospodinjstvih niso zastopane hiše zgrajene v letih od 1946 - 1960. Če primerjamo število zgrajenih in opuščenihiš od leta 1970 dalje pridemo zdo zaključka, da število uporabnih hiš pada saj je bilo v tem času zgrajenih 10 hiš, 13 pa jih je opuščenihiš. 1973 leta pa so udeleženci geografskega tabora ugotovili, da je število novo zgrajenih in opuščenihiš enako. To je posledica odseljevanja ali odmiranja prebivalstva v Genterovcih.

Tipi hiš in gospodarskih poslopij v Genterovcih

Prevladujejo stare kmečke hiše saj jih je kar 80 %. 50 % vseh hiš je prenovljenih. Za prenovljene hiše smo šteli tiste, ki imajo kakršnekoli dozidave, nadzidave, popravila oken, streh, fasade in podobno. Manjših hiš mestnega videza je 10 %. Prav toliko je tudi novih modernih hiš. Pri gospodarskih poslopijih prevladujejo obnovljena, sledijo pa stara še uporabna. Novo zgrajenih je 14 %, prav toliko pa je opuščenihiš.

Opremljenost gospodinjstva

Naša anketa je zajela tudi vprašanja o opremljenosti gospodinjstev s televizorji, gospodinjstevskimi stroji in sanitarijami. Najslabše so opremljena kmečka gospodinjstva. Kmetje imajo malo osebnih avtomobilov. Opremljenost gospodinjstev z vodo, s kopalnico, s straniščem, pralnim strojem in televizorjem pa niha med 20 in 30 %.

Mešana gospodinjstva so najbolj opremljena. To pa ni nič nenavadnega saj poleg redne službe delajo še doma na kmetijah ali

pa je en član družine doma, drugi pa so zaposleni.

Delavska gospodinjstva so opremljena slabše kot mešana. Vendar ne tako slabo kot kmečka. Zaključimo lahko, da gradbena struktura in opremljenost počasi napreduje vendar je posledica zaostalosti obmejnega območja še vedno prisotna.

Komunalna ureditev

Genterovci so naselje z slabo komunalno ureditvijo. Glavna cesta skozi Genterovce je sicer asfaltirana, vse ostale pa so makadamske.

Genterovci nimajo skupne vodovodne napeljave, zato ima več kot polovica vaščanov vodo v hiši iz vodnjakov.

Tretja velika pomanjkljivost Genterovcev pa je ta, da nimajo telefonske povezave z ostalim svetom. Tudi kanalizacija ni urejena. Gnojišča in greznice so nemalokrat v bližini vodnjakov. Pojavlja se problem pitne vode in tudi ta faktor kaže na nujnost izgradnje vodovoda.

Fizična rast vasi je ozko povezana z deagrarizacijo in urbanizacijo na eni strani, ter modernizacijo kmetijstva na drugi strani. Vsi ti procesi so sicer nujna posledica razvoja, so pozitivni za družbeni razvoj in izboljšanje življenjske ravni prebivalstva. Imajo pa tudi drugo negativno plat.

Danes veliko govorimo o onesnaženosti okolja, kadar pa je govora o vasi, smo prepričani, da teh problemov ni. Šele če bolj podrobno analiziramo vasi, lahko vidimo, da se pojavljajo isti problemi kot v mestu, čeprav v veliko manjši meri.

Genterovci so še vedno pretežno agrarna vas. V zadnjih letih je močno napredovala uporaba umetnih gnojil, ki jih kmetje množično uporabljajo. Umetna gnojila sicer zvišajo hektarski

donos, vendar pri tem nihče ne gleda na slabo stran. Umetna gnojila se spirajo v zemljo in nato v vodo odtekajo v zajetja, ki jih uporabljajo vaščani.

Med anketiranjem smo dobili številne podatke o tem, koliko njivskih površin je bilo opuščanih v zadnjih desetih letih. Predvidevamo, da se ta proces ne bo ustavil, ampak bo opuščanje čedalje bolj naraščalo. Večina kmečkih družin ima družinske člane stare nad 60 let in tako bo opuščanih še več njivskih površin. S tem pa ni prizadeto samo gospodarstvo, ampak tudi estetski videz okolice. Podeželje postaja rekreacijsko območje za številne meščane, ki si vsaj čez nedeljo želijo svežega zraka. Pogled na opuščene njive pa ni preveč privlačen. Isti problem je tudi z opuščanjem hiš.

Z urbanizacijo tudi kmečki človek prinaša iz mesta vedno več plastike, ki ne razkraja, po drugi strani pa ni organiziranega odvažanja smeti. Tako nastajajo divja odlagališča smeti, ki prav tako kvarijo zunanjo podobo vasi. Vas, ki dobi moderno, asfaltirano cesto, začne spoznavati problem hrupa in onesnaženega zraka zaradi izpušnih plinov.

Vse to predstavlja nove, doslej premalo upoštevane probleme v agrarnem okolju. Vzporedno s tem se pojavlja tudi problem izpiranja soli iz ceste v zimskem času in tako so predvsem prizadete kulture, ki so tik ob cestah. V zadnjem času vedno bolj govorimo, da Slovenija iz leta v leto izgublja rodovitne površine, pa kljub temu lahko vidimo, kako v naših vasek rastejo hiše urbanega tipa tudi na rodovitnih njivah. Tako se srečamo s problemi divje urbanizacije in črnih gradenj.

Starost hiš v vasi glede na tip gospodinjstva

starost	kmečko gosp.		mešano gosp.		delavsko gosp.	
	št.	%	št.	%	št.	%
do I. svetovne vojne	6	22,2	6	18,5	1	7,7
1914-1930	4	14,8	5	15,6	2	15,4
1931-1945	7	25,9	8	25	3	23,1
1946-1960	6	22,2	7	21,9	-	-
1961-1970	2	7,4	2	6,3	2	15,4
od 1971 dalje	2	7,4	4	12,6	5	38,5

Opremljenost gospodinjstva glede na tip družine

opremljenost tip družine	voda v hiši		kopalnica		pralni stroj	
	št.	%	št.	%	št.	%
kmečko	7	31,8	5	25,0	7	21,2
mešano	11	50,0	8	40,0	18	54,6
delavsko	4	18,2	7	35	8	24,2

opremljenost tip družine	stranišče v hiši		televizor		avtomobil	
	št.	%	št.	%	št.	%
kmečko	5	35,7	10	26,3	3	14,3
mešano	3	21,4	19	50,0	11	52,4
delavsko	6	42,9	9	23,7	7	33,3

Stanje gospodarskih poslopij glede na tip gospodinjstva

tip gospodinj.	št.	%	kmečko		kmečko-delavsko		delavski	
			št.	%	št.	%	št.	%
staro se še uporabljaja	23	32	11	44,0	10	32,26	2	2
staro neuporabno	2	2,8	-	-	-	-	2	15,4
obnovljeno	26	36,1	10	40,0	14	45,16	2	15,4
predelano v drugi namen	1	1,4	-	-	1	3,23	-	-
novozgrajeno	10	13,9	4	16,0	3	9,68	3	23,1
brez gospodarskih poslopij	10	3,9	3	12,0	3	9,68	4	30,8
8888888								
Skupaj	72	100	28	100	31	100	13	100

=====

Povzetek - hiše

Genterovci so agrarna naselja, zato prevladujejo kmečke hiše. Zelo veliko je adaptiranih. Najbolj so opremljene hiše mešanega gospodinjstva.

Kljub procesu opuščanja hiš lahko trdimo, da naselje doživlja razvoj ob širjenju urbanizacije in zaledju Lendave- gradijo nove hiše urbanega tipa.

3. Spreminjanje strukture gospodinjstev in prebivalstva
Genterovec med leti 1961 - 1978

Člani skupine: Žerek Vida, PŠC Celje

Godec Jolanda, I. Gimnazija Ljubljana

Vučko Marija, Gimnazija Murska Sobota

Deagrarizacija zelo hitro napreduje in temu ustrezno tudi urbanizacija.

To se kaže:

1. Manjšanje deleža kmečkega prebivalstva
2. Manjšanje članov družine
3. Hitro manjšanje kmečkih gospodinjstev in večanje delavskega gospodinjstva.

Vzrok: večja možnost zaposlitve mladega prebivalstva v neagrarnih poklicih in možnost dnevnega potovanja na delo in nazaj. Podobno velja za vse vasi lendavske občine.

Analiza podatkov števila gospodinjstev med leti 1973 - 1978 je pokazala naslednje:

V letu 1973 je bilo največ gospodinjstev razporejenih v starostni skupini nad 60 let. Da je bilo stahje tako, je vzrok izseljevanju mladih v tujino in druge predele Slovenije.

Tabela za leto 1978 pa nam kaže, da je največ gospodinjstev v starostni skupini do 40 let. Iz tega sklepamo, da imajo mladi možnost zaposlitve v bližini domačega kraja.

Starostna struktura gospodinjstev v Genterovcih

	1973	1978
starost	število	število
do 40 let	16	38
od 41 - 60 let	27	21
nad 60 let	29	15

Z letošnjim anketiranjem 70 gospodinjstev v Genterovcih smo prišli do naslednjih podatkov o številu članov v družini. Prevladujejo 3-članske družine (22 družin) kar predstavlja 31 %; sledijo 5-članske družine (14 družin), kar predstavlja 20 % in 4-članske družine (9 družin), kar predstavlja 12 %. V desetih družinah, kar predstavlja 14 % pa živi samo 1 član, to so predvsem ostareli ljudje. Iz podatkov je razvidno, da je vedno manj družin, ki bi imele 7 ali več članov.

Tabela št. 2

Število članov v družini

1 član	10 družin	14,2 %
2 člana	6 družin	8,5 %
3 člani	22 družin	31,4 %
4 člani	9 družin	12,8 %
5 članov	14 družin	31,4 %
6 članov	6 družin	7,1 %
7 članov	1 družina	1,4 %
8 članov	1 družina	1,4 %
9 članov	1 družina	1,4 %

Razdelitev gospodinjstev:

- Kmečka - to pomeni, da imajo vse svoje aktivne člane zaposlene na kmečkem domu,
- delavsko - kmečka, te imajo en del svojih članov zaposlenih na kmetiji, drugi del pa izven kmečkega doma,
- nekmečka-delavska, te imajo kmečko gospodinjstvo, vendar pa so vsi odrasli člani zaposleni izven kmetijstva.

V vasi vedno bolj narašča delež delavsko-kmečkih družin. Leta 1961 je bilo v vasi 14 delavsko - kmečkih družin, leta 1971 pa 23 družin. Letošnje ankete so pokazale, da je delež iz leta 1971 narastel na 32 delavsko - kmečkih družin. Med delavsko-kmečkimi družinami je največ družin v starostni skupini od

31 - 40 let, nato sledi starostna skupina od 41 - 50 let. V primerjavi s preteklimi leti, se je delež delavsko - kmečkih družin dokaj povečal. To si lahko razlagamo s procesi industrializacije in modernizacije Lendave. Delavsko-kmečke družine imajo v primerjavi s kmečkimi družinami veliko bolj opremljeno gospodinjstvo, saj dohodek od neagrarnih dejavnosti vlagajo za višji osebni standard in veliko manj v kmetijsko mehanizacijo.

Čeprav delež kmečkih gospodinjstev upada, vseeno zavzemajo 2. mesto. Leta 1961 je bilo v Genterovcih 66 kmečkih gospodinjstev, leta 1971 pa 48 kmečkih gospodinjstev. Letošnje ankete so pokazale, da je v vasi le še 29 kmečkih gospodinjstev. V obdobju petih let se je število kmečkih gospodinjstev zmanjšalo za 20 %, kar je nedvomno precej. Vzrok je po vsej verjetnosti neustrezna zemeljska struktura in nezainteresiranost mladih za delo na kmetijah. Tudi če pogledamo starostno obdobje, vidimo, da je največ kmečkih družin razporejenih v starostni skupini nad 60 let, najmanj pa v obdobju 21 - 30 let. Leta 1973, ko je bil tu prvi tabor, so ankete pokazale, da je bilo takrat še 60 % kmečkega prebivalstva. Od tega je bilo manj kmečkega prebivalstva med Slovenci, saj so kar 3/4 predstavljali Madžari. Tudi če gledamo podatke za celotno lendavsko občino in SR Slovenijo vidimo, da se delež kmečkih gospodinjstev vedno manjša. V obdobju od leta 1961-1971 je v občini Lendava delež kmečkih gospodinjstev padel s 54 % na 42 %, v SR Sloveniji pa z 20 % na 10 %. Po mnenju vaščanov bi se upadanje števila članov kmečkega gospodinjstva ustavilo z drugačnim poslovanjem zadruga in z večjo industrializacijo samega naselja ali vsaj bližnje okolice. Kmečke družine vlagajo v večji meri sredstva za nakup kmečke mehanizacije, medtem ko za osebni standard ostane manj.

Spreminjanje strukture gospodinjstev

družina	1961	%	1971	%	1978	%
kmečka	66	74,2	48	59,3	29	39,1
mešana	14	15,7	23	28,4	32	43,2
delavska	9	10,1	10	12,3	13	17,5

Odstotek delavskih gospodinjstev se je v zadnjih letih povečal. Leta 1961 je bilo v Genterovcih 9 delavskih družin. Leta 1971 pa 10 delavskih družin in leta 1978 13 delavskih družin. Med delavskimi družinami je največ družin v starostni skupini od 31 - 40 let, podobno kot pri delavsko - kmečkih družinah.

Tipi družin glede na starost

starost	tipi družin	čista kmečka družina	mešana družina	čista delavska družina
- 20 let				
skupaj	3	2	-	1
	100 %	66,67 %		33,33 %
od 21 - 30 let				
skupaj	7	1	3	3
	100 %	14,29 %	42,86 %	42,86 %
od 31-40 let				
skupaj	28	2	19	7
	100 %	7,14 %	67,86 %	25 %
od 41-50 let				
skupaj	11	4	7	-
	100 %	36,36%	63,64 %	-
od 51-60 let				
skupaj	10	6	3	1
	100 %	60 %	30 %	10 %
nad 60 let				
skupaj	15	14	-	1
	100 %	93,33 %	-	6,67 %

Povzetek

V Genterovcih je število gospodinjstev od leta 1961 - 1971 ostalo nespremenjeno, leta 1978 pa je padlo iz 91 na 74 gospodinjstev. V vasi se vse bolj izoblikujejo tričlanske družine, družine z večjim številom članov pa upadajo, medtem ko so v 1 in 2-članskih družinah predvsem starejši ljudje. Ankete 70. gospodinjstev kažejo, da v vasi prevladujejo mešana gospodinjstva. Na drugem mestu so kmečka gospodinjstva, ki pa se vedno bolj preoblikujejo v mešana. Nekoliko manj je delavskih gospodinjstev. Iz anket smo ugotovili, da so v vasi boljše opremljena delavska gospodinjstva in mešana gospodinjstva, medtem ko so kmečka nekoliko manj.

4. Prebivalstvo Genterovec v luči demografskega razvoja

občine Lendava

Člani skupine: Gaal Marija, študentka PZEG na FF Ljubljana
Bukovec Andreja, I. Gimnazija Ljubljana

Namen našega referata je ugotoviti preobrazbo prebivalstva med leti 1961 in 1971 v Genterovcih in primerjava tempreobrazbe z območjem občine Lendava.

Genterovci so polkmečko naselje, ki zlasti po letu 1961 doživlja postopen razkroj strukture klasične statične agrarne družbe. Ta proces nikakor ni izjemen, ampak je značilen za vso Slovenijo in Evropo. Kaže se v izoblikovanju različnih tipov industrijske družbe, ki dobiva svoj izraz v socialni in prostorski diferaciji tako v mestu kot na podeželju. Vse bolj izginja razlika med čisto industrijskimi in agrarnimi pokrajinami. Razkroj strukture stare agrarne družbe in oblikovanje družbe osvetljujemo v sodobni geografiji z analizo demografskega razvoja kot odraz deagrarizacije in urbanizacije.

V Genterovcih se zmanjšuje število ljudi eksistenčno odvisnih od zemlje, čeprav predstavlja kmetijstvo še vedno glavno gospodarstvo. Povečuje pa se število tistih, ki se zaposlujejo v sekundarnih dejavnostih izven Genterovec.

Splošna značilnost Lendavske občine je relativno zaostajanje v gospodarskem razvoju v primerjavi z drugimi predeli Slovenije. Gospodarski razvoj in z njim povezano odpiranje novih delovnih mest daleč ne more zadostiti željam in potrebam o zaposlitvi prirastka aktivnega prebivalstva ter z vse večjimi težnjami o zaposlitvi žensk in zdomcev. Vsi ti viški delovne sile morajo iskati zaposlitev izven narodnostno mešanega ozemlja, odnosno izven občine Lendave, v drugih krajih Slovenije ali v inozemstvu.

Leta 1971 je bilo v Genterovcih 3,9 % aktivnega prebivalstva, v sami Lendavi pa 16,8 %.

Za prikaz razvoja prebivalstva smo uporabili podatke statističnih popisov prebivalstva 1948, 1953, 1961 in 1971.

Število prebivalstva v vasi Genterovci nazaduje od leta 1948 dalje. To nam potrjuje tudi indeks gibanja prebivalstva z obdobjem 1948, 1971, ki znaša 81. Podobno lahko zaključimo za občino Lendavo, kjer se število prebivalstva zmanjšuje oz. stagnira, med tem pa je v Sloveniji naraslo za 8,5 %. Nazadovanje števila prebivalcev v Genterovcih lahko povežemo z nizko prirodno rastjo, negativnim prirodnim prirastkom ter odseljevanjem prebivalstva v Lendavo, druge kraje v Pomurju oz. v Sloveniji. V obdobju 1973 - 1978 se je rodilo 16 otrok, istočasno pa umrlo 19 ljudi.

V samem mestu Lendava je indeks gibanja prebivalstev 181, število prebivalcev je naraslo od 2561 na 4507 v obdobju zadnjih deset let. Občina Lendava pripada skupini območij, kjer se število prebivalcem na vasi znižuje in v mestu narašča. V istem obdobju znaša v mestih SRS povečanje prebivalstva za 25 % medtem ko se je na vasi zmanjšalo število prebivalstva za 16,5 %. Iz vsega tega je razvodno, da število prebivalstva v Genterovcih postopoma nazaduje, vendar še ni kritično. V Lendavski občini stagnira in je vprašanje v katero smer se bo prevesilo. To je odvisno od nadaljnjega planiranja družbenega razvoja.

V Genterovcih je nazadovalo tudi število gospodinjstev. To nam prikazujejo opuščene hiše v središču vasi, nove hiše gradijo na periferiji vasi, veliko hiš se obnavlja, kar je odraz izboljšanja gmotnega stanja prebivalstva. V Genterovcih je indeks gibanja števila gospodinjstev za obdobje 1948, 1971, 91, medtem ko je v celotni Lendavski občini 106. V Kamovcih je indeks isti kot v Genterovcih v Mostju pa znaša 105.

Starostna piramida za Genterovce ne kaže zdrave demografske

podobe. Spodnji del piramide je zožen, kar pomeni, da je delež otrok do 14 let nizek.

Če pogledamo starostne piramide za naselja slovenske narodnosti, vidimo zelo ugodno stanje. Veliko je mlajšega prebivalstva, piramida je spodaj široka, pokažejo pa se zajede v generaciji vojnih let, predvsem moškemu delu prebivalstva.

Če pa pogledamo izrazito agrarne vasi narodnostno mešanega ozemlja, vidimo da so starostne piramide zelo ozke, malo je mlajših prebivalcev. Vse to je posledica tradicije in do nedavnega izrazito agrarne preteklosti. Za slovenske vasi je izpred 20 let bilo značilno veliko otrok v družini, v vaseh z madžarskim prebivalstvom pa eden, dva ali kvečjemu trije otroci v družini.

Indeks staranja prebivalcev nam kaže razmerje med številom starih 65 let ali več in številom otrok do 14 leta.

Čim nižji je indeks trajanja tem boljše je starostna struktura prebivalstva. Dr. Lojze Gosar navaja v svoji doktorski disertaciji, da znaša v Sloveniji pri normalni starostni strukturi okoli 33, pri zelo slabi pa več kot 100. Izračunali smo indeks staranja prebivalstva za Genterovec, občino Lendava in SRS za leta 1961 in 1971. Rezultat in upodobitev na diagramu kažeta skok od 65 na 82 za Genterovce. Tudi v celotni občini se je indeks staranja povečal od 31 na 52, vendar je znatno nižji kot v SRS. V SRS je bil ta indeks leta 1961 29, in 1971 pa 41.

Za opredlitev socialne mobilnosti je pomemben pokazatelj struktura prebivalstva po dejavnosti. V Genterovcih se leta 1971 še vedno 81 % prebivalstva ukvarjalo z primarnimi dejavnostmi to je s kmetijstvom in gozdarstvom. Pred desetimi leti (1961) je bilo 86 % prebivalstva zaposlenega v kmetijstvu. V industriji je bilo leta 1971 zaposlenih 8,6 %. Velik je bil tudi delež zdomcev (3,9 %). Če naredimo primerjavo z občino Lendava, potem vidimo, da je aktivnega kmečkega prebivalstva nekoliko več kot 60 %. To je približno 20 % manj kot v vasi Genterovci. S

sekundarnimi dejavnostmi se v občini Lendava ukvarja približno 15 % aktivnega prebivalstva. Med dejavniki, ki so pogojevali socialno in prostorsko mobilnost prebivalstva, ter prispevali k razlikovanju mesta od podeželja, je pomembna šolska izobrazba. Z višjo izobrazbo se ljudje pretežno zaposljujejo v mestih. Brez osnovnošolske izobrazbe je bilo leta 1971 2,7% vaščanov (Genterovci), s štirimi razredi osnovne šole je bilo 14,4 %, s končano osnovno šolo 74,2 %, srednjo in višjo izobrazbo pa je imelo leta 1971 8,4 % prebivalstva, kar je sorazmerno veliko za vas, ki je na začetku urbanizacije. Tudi usmeritev osnovnošolcev, ki so letos končali 8. razred nam potrjuje, da je vedno več mladih ljudi v srednjih šolah. Od 16 učencev na srednji šoli Genterovci bodo 3 obiskovali gimnazijo, 2 ESS, 2 tehnično šolo, a vzgojiteljsko in 2 poklicno šolo. Ostalih 7 učencev pa gre v proizvodnjo in se izučili ob delu. Nihče pa ne ostane na kmetiji ali nadaljuje šolanje v kmetijski šoli. To kaže na dane možnosti socialne mobilnosti prebivalstva in deagrarizacije. V občini Lendava je bilo brez šolske izobrazbe 6,1 % prebivalstva, medtem ko je bilo z visoko izobrazbo komaj 0,4 % vseh prebivalcev.

Območje vasi Genterovci sodi med tiste vasi občine Lendava, ki še niso dosegli popolne sprostitev agrarne prenaseljenosti. Deagrarizacija je intenzivno posegla v vas po letu 1961, kar se odraža v postopni preselitvi agrarnega prebivalstva v neagrarne poklice. Ugodne prometne povezave s kraji lendavske občine, ter zlasti z Lendavo, ki nudi možnosti zaposlovanja prebivalcem različnih poklicev in s tem omogočile dnevne migracije delovne sile. Vas je kljub deagrarizaciji in prodoru urbanizacije še vedno ohranila videz polurbanega naselja, v populacijski strukturi pa so že vidni znaki urbanizacije vasi. Fizionomija pa je še vedno agrarna. Posebnost v demografskem procesu občine Lendava kot celote in vasi Genterovci je v tem, da je kljub hitri razslojitvi vasi sorazmerno visok procent avtohtonih prebivalcev. To pa pomeni, da je prebivalstvu tega območja in s tem tudi madžarski narodnosti kljub spremembi poklica, ki ni več povezan

z zemljo, zagotovljena možnost ohranjenja v svojem okolju. Na podlagi analize demografskih podatkov uvrščamo vas Genterovci v demografski tip s stagnacijo prebivalstva in prevlado aktivnega kmečkega prebivalstva. Starostna piramida in indeks staranja prebivalstva kažeta na visok delež starega prebivalstva. Prebivalci Genterovec se starajo, vendar stanje še ni kritično. V povezavi s tem je zanimiva tudi starostna struktura kmečkega prebivalstva, kjer prevladujejo letniki nad 40 let, mlajši ljudje pa predstavljajo skupino aktivnih ljudi zaposlenih izven kmetijstva. Trend razvoja vodi k odmiranju kmečkega prebivalstva in izboljšanju socialnega položaja ljudi, to je oblikovanje urbane družbe. Ta podoba bo dosežena, če ne bo nobenih motenj v družbenem razvoju.

V Genterovcih je nazadovalo tudi število gospodinjestev. Med letom 1961 in 1971 je naraslo število zdomcev, še vedno pa je kar 85 % aktivnega prebivalstva zaposlenega v primarnih dejavnostih. Razvoj prebivalstva v vasi kljub socialnim premikom še vedno zagotavlja obstoj madžarske narodnosti.

Odseljeni prebivalci iz Genterovec po starosti in kvalifikaciji
(po anketi 1978)

starost	NKV	KV	sred. izob.	skupaj
20	1	-	-	1
20 - 30	9	3	7	19
30 - 40	6	5	-	11
40 - 50	2	-	-	2
nad 50	-	-	-	-

Struktura aktivnega prebivalstva po dejavnosti
1971

Naselje	vse akt.	pr.	ind.	rud.	kmet.	gozd.	grad.	pred- met	trg.gost.
Genterovci	231		20		187	-	-	1	2
	100 %		8,6 %		80,9 %	-	-	0,4 %	0,8 %
Občina	17243		2183		10134	58	355	99	332
Lendava	100 %		12,66 %		58,77 %	0,33%	2,05%	0,57%	1,92%
Naselje	obrt	kom.dej.	kult.soc.d.	druž.slужb.	ostalo	zdomci			
Genterovci	4	-	7	-	1	9			
	1,7 %	-	3 %	-	0,4 %	3,9 %			
Občina	385	58	405	195	148	2891			
Lendava	2,23 %	0,33%	2,34 %	1,13 %	0,85 %	16,76 %			

Indeks aktivnega prebivalstva po dejavnostih leta
1961 - 71

K r a j	št. aktiv. nih 1961	št. aktiv- nih 1971	indeks	primarni 1961	primarni 1971	indeks
Genterovci	215	231	107	185	187	101
obč.Lendava	16457	17243	105	12406	10134	82
SR Slove- nija	768398	836548	109	290994	213003	73

Kraj	sekundarni	sekundarni	indeks	terciar	terciar	indeks
Genterovci	12	20	164	11	7	64
obč.Lendava	1835	2538	138	1154	874	76
SR Slovenija	283933	359910	127	72561	106311	93

Kraj	Kvartar 1961	Kvartar 1971	Indeks
Genterovci	4	7	175
obč.Lendava	456	600	132
SR Slovenija	120910	112115	93

Povzetek

Območje vasi Genterovci sodi med tiste vasi občine Lendava, ki še niso dosegli popolne sprostitev agrarne prenaseljenosti. Deagrarizacija je intenzivno posegla v vas po letu 1961, kar se odraža v postopni preselitvi agrarnega prebivalstva v neagrarne poklice. Ugodne prometne povezave s kraji Lendavske občine, ter zlasti z Lendavo, ki nudi možnosti zaposlovanja prebivalcem različnih poklicev in s tem omogočile dnevne migracije delovne sile. Vas je kljub deagrarizaciji in prodoru urbanizacije še vedno ohranila videz polurbanega naselja. Posebnost v demografsnem procesu občine Lendava kot celote in vasi Genterovci je v tem, da je kljub hitri razslojitvi vasi nesorazmerno visok procent avtohtonih prebivalcev, to je tistih, ki živijo v rojstnem kraju. To pa pomeni, da je prebivalstvu tega območja in s tem tudi madžarski narodnosti kljub spremembi poklica, ki ni več povezan z zemljo, zagotovljena možnost ohranjanja v svojem okolju. Na podlagi analize demografskih podatkov uvrščamo vas Genterovci v demografski tip s stagnacijo prebivalstva in prevlado aktivnega kmečkega prebivalstva. Starostna piramida in indeks staranja prebivalstva kažeta relativno visok delež starega prebivalstva.

V Genterovcih je nazadovalo tudi število gospodinjstev. Med letom 1961 in 1971 je naraslo število zdomcev. Še vedno pa je kar 85 % aktivnega prebivalstva zaposlenega v primarnih dejavnostih. Razvoj prebivalstva v vasi kljub socialnim premikom še vedno zagotavlja obstoj madžarske narodnosti.

5. Priselitve, odselitve ter dnevna migracija prebivalcev
Genterovec

Člani skupine: Kladnik Milka, Ekonomska šola, Slovenj Gradec
Tivadar Ibojka, Ekonomska šola, Murska Sobota

Vas Genterovci uvrščamo med tista naselja Lendavske občine, kjer se večji del prebivalstva ukvarja z agrarnimi dejavnostmi. Agrarna prenaseljenost je sprostila delovno silo, ki si je poiskala zaposlitev v bližnjih industrijskih centrih. Kraj bivanja in zaposlitve se ne ujemata več. Govorimo o dnevni migraciji delavcev oziroma o vozečih ali dnevnih migrantih. Zaposlovanje prebivalcev Genterovec v bližnja naselja - zlasti v Lendavo, se je sprostilo šele po letu 1961, ko se je z deagrarizacijo poklicno preslojil del vaščanov.

V Genterovcih je 63 ljudi zaposlenih v neagrarnih dejavnostih. Ker Genterovci nudijo le skromne možnosti za zaposlovanje izven kmetijstva (v vasi je le 7 ljudi zaposlenih izven agrara), dnevno migrira v Lendavo, Dobrovnik, Turnišče, Petišovce, Črenšovce, Mursko Soboto in Bogojino 56 ljudi. Večina se za prevoz poslužuje avtobusa, le malokdo se vozi z lastnim prevoznim sredstvom.

Pri dveh^Vih migrantih v vseh dejavnostih, z izjemo kvartarnih (šolstvo, socialno zdravstvene službe, uprava). Število moških presega število žensk. Ženske še v večjem delu ostajajo doma kot gospodinje in kmetovalke.

V Lendavi je zaposlenih kar 45 vaščanov ali 69 % vseh zaposlenih, sledi Dobrovnik s 3 zaposlenimi iz Genterovec. Zaposljujejo se tudi v druga manjša naselja.

Izven občine Lendava hodijo na delo v Mursko Soboto in Bogojino 3 ljudje. V dnevno migracijo so najštevilneje vključeni prebivalci v starosti od 20 - 50 let. V Lendavi je zaposlenih precej vaščanov v starosti od 20 - 35 let, in predstavljajo 53 % dnevnih migrantov iz Genterovec.

Splošne migracije prebivalstva smo pokazali z dvema grafikonomoma, ki nam prikažeta priselitve in odselitve v obdobju od leta 1973 - 1978. Od leta 1973 do danes je vas izgubila z odselitvijo 18 oseb, v istem obdobju pa se je priselilo 10 ljudi.

Ugotovili smo, da je več kot polovica migracij omejena na nacionalno mešano ozemlje, kar pomeni, da pripadniki madžarske narodnosti neradi zapuščajo nacionalno mešano ozemlje. Glavni razlog za odselitev so poroke, šele na drugem mestu pa zaposlitev. Najbolj mobilni so prebivalci v starosti od 20 - 40 let, saj predstavljajo 90 % vseh odseljenih.

Več kot polovica vseh 21 odseljencev je nekvalificiranih, približno enak odstotek (dobra četrtina) pa je kvalificiranih, oziroma s srednjo šolo.

Vas Genterovci ima negativni migracijski saldo, kar pomeni, da je več odseljenih kot priseljenih. Tudi pri priseljencih prevladujejo priseljenci iz nacionalno mešanega ozemlja, ter starostna skupina do 20 let. Vzroki priseljevanja so enaki kot pri odselitvah (poroka, nakup zemljišča).

Povzetek

Pri analizi dnevnih migracij smo ugotovili, da jih večina hodi na delo v Lendavo, Dobrovnik in Turnišče. Prevladuje moška nekvalificirana delovna sila, kar je odraz prve deagrarizacije (po letu 1960). Ženske se še zelo malo vključujejo v dnevno migracijo. Genterovci imajo negativen selitveni saldo, več je odselitev kot priselitev. Pri selitvah so najštevilnejši ljudje v starostni skupini 20 - 40 let.

6. Problemi zdomstva ter učinki zdomstva na razvoj naselij
Kamovci, Mostje, Genterovci

Člani skupine: Lukan Tea, Gimnazija Kamnik

Colnar Ingrid, Gimnazija Nova Gorica

Prekmurje je obmejna regija iz katere se je odvečno kmečko prebivalstvo zaposlovalo zunaj domače regije in je zato pokrajina podvržena vplivom zdomstva. Prekmurje je razmeroma gosto naseljeno. Ugotovili smo, da je povprečna velikost posesti 3,5 ha, največ gospodinjstev pa ima 2 - 5 ha zemlje.

S potekajočim migracijskim procesom se občätneje spreminja tudi odnos do zemlje. V Prekmurju se ponavadi površine, ki so ugodne za kmetijsko izrabo, razparcelirane med več lastniki, kar onemogoča racionalno izrabo pripomočkov za delo in ne nudi časa ustreznega dohodka. Zato se s procesom zdomstva vedno bolj opuščajo oddaljene in produkcijsko nezanimive površine, kajti z migracijo nastopa primanjkljaj v delavni sili na kmetiji. Zaradi omejenih družbenih in naravnih danosti, je bilo zaposlovanje v tujini stalen spremljevalec demografskih gibanj v Prekmurju. Po številu začasno zaposlenih v tujini je Lendavska občina na tretjem mestu za Mursko Soboto in Ptujem (Po podatkih iz leta 1976).

Da bi se podrobneje seznanili s procesom zdomstva smo v Genterovcih, Kamovcih in v Mostjah izvršili anketo gospodinjstev začasno zaposlenih v tujini. Poleg že naštetih vzrokov je eden izmed odločilnih faktorjev za odhod v tujino tudi primanjkljaj ustreznih delovnih mest. Rezultati so pokazali, da je kar slaba polovica anketirancev pred odhodom v tujino bila nezaposlena. Karakteristično za slovensko zdomsko skupnost v tujini je bilo dejstvo, da je na začasnem delu veliko mladega prebivalstva obeh spolov - kar do 10 % vseh zdomcev je mlajših od 20 let. Poleg tega pa je delež ženske delovne sile skoraj enak deležu moške.

Večina migrantov (okrog 80 %) izhaja iz kmečke družine, okrog 18 % iz delavske, iz ostalih pa le neznamenit del (2 %). Visok delež mladih sezonskih delavcev iz Prekmurja je torej odraz družbeno-gospodarskih razmer na tem področju, ki iz kmetijstva sproščeno mlado in velikokrat bolj ali manj izučeno delovno silo ne more zaposliti izven agrarnih področij v domačem kraju. Tako vidimo, da je visok delež kmečkega in podpovprečen delež (pod 30 %) kvalificiranih delavcev-zdomcev.

Žal opažamo, da v tujino odhaja še vedno veliko delovne sile. Anketa je pokazala, da je iz treh naselij, ki smo jih obravnavali, kar 51 zdomcev v tujini že 5 - 9 let, še nekaj več pa jih je zdoma že več kot 10 let. Ob tem se nam nehote postavi vprašanje, če se bodo le-ti kdaj vrnili.

V pomurskih občinah je predvsem nujno v skladu z registriranimi potrebami po delovnih mestih, preiti k dejanjem. Prav gotovo problem širjenja delovnih mest v industriji ni in ne more biti le skrb samega Pomurja. Samo s privabljanjem delovne sile iz Pomurja v industrijska središča problem ne more biti rešen. Mnogi zdomcev, ki predstavlja po večini kvalificirano delovno silo, bi se bila pripravljena vrniti domov, če bi našla delo. To je namreč kapital Pomurja, od katerega žal obresti pobirajo v tujini. Danes res ne bi smel biti velik in nerešljiv problem postaviti posamezne obrate. Predvsem tudi take, ki bi bili po proizvodnih programih bolj privlačni. Prav zaradi tega velja opozoriti na velike rezerve, ki jih predstavlja predvsem nezaposlena in na tujem zaposlena delovna sila. Ravno v tem pogledu bi se veljalo veliko bolj gospodarno obnašati. V ekonomski rešitvi je tudi možnost, da se zdomstvo odpravi in se obenem ^{izrabijo} vsi potenciali tega območja.

Nam kot primer sprememb služijo tri že omenjena naselja. Trenutno je iz teh treh vasi na začasnem delu v tujini kar 96 prebivalcev. Največ jih je zaposlenih v ZRN (61) in Avstriji (35).

Kar 14 jih je mlajših od 20 let, 40 jih je starih 21 - 30, 24 od 31 - 40 in 40 je starih nad 40 let. Iz tega je razvidno, da je največ začasno zaposlenih v tujini v starosti 30 - 40 let, kar se precej odraža na gospodarjenju doma.

Glavni vzrok odhoda v tujino je večji zaslužek. Ko smo vprašali družine zdomcev, kam vlagajo privarčevan denar, smo dobili naslednje odgovore: okrog 50 % namerava graditi novo hišo ali obnoviti staro, nekaj jih varčuje za nakup kmetijskih strojev, gospodinjskih strojev, avtomobila. Nekateri vlagajo denar v zgraditev gospodarskega poslopja ali pa denar porabijo zgolj za vsakdanje življenjske potrebe. Dohodek začasno zaposlenih prebivalcev je sicer pripomogel, da se je kmetijstvo tudi na tem področju nekoliko povzpelo na višjo raven, vendar ima primanjkljaj fizično najmočnejše delovne sile na kmetijah nujne posledice, da se del zemlje slabše obdeluje, zato je tudi pridelek slabši kot bi bil sicer. Zaposlitev enega ali dveh članov gospodinjstva povzroči precejšen primanjkljaj v delovni sili, ki je potrebna za opravljanje kmečkih del. Nadomestiti jih morajo otroci in starci. Ne smemo pa zanemariti izkušenj industrijskih delavcev, ki večinoma vlagajo svoj denar v stvari, ki izboljšujejo osebni standard. Delavec, ki je bil prej kmet, je pod vplivom visoko razvite nemške ali švicarske družbe kaj hitro spremenil svoje želje, zato ga delo na kmetiji, ko pride domov ne mika več. Ta si ponavadi kupi: avto, gospodinjske stroke ipd., ne ukvarja pa se s kmetijo. V Pomurju tako zdomci niso bistveno dvignili kmetijstva.

Navadno se pri problemu zdomstva poraja vprašanje, koliko se jih namerava vrniti. Nasploh predstavlja vrnitev začasno zaposlenih delavcev velik problem. Denar vložen v izgradnjo hiše še ne garantira sigurnega delovnega mesta doma. Od več kot 12 tisoč Prekmurcev v tujini, se jih je vrnilo in zaposlilo izven agrarnega sektorja le malo, kar pomeni, da v regiji še ni dovolj kvalifikaciji ustreznih mest. Najbrž zdomstva tod ni mogoče odpraviti na hitro, kakor ni mogoče naenkrat vzpostaviti normalnega razmerja med delovnimi mesti in potrebami.

Vsekakor pa sta dve rešitvi. Prva sloni na kmetijstvu - obnova kmetij in proizvodno sodelovanje, drugo pa v ustanavljanju proizvodnih obratov. Če sedaj spet pogledamo naše ankete in se ustavimo pri vprašanju, kam se nameravajo preseliti zdomci ob vrnitvi domov, vidimo, da se jih večina namerava vrniti domov, le majhen del pa v Lendavo ali Mursko Soboto. Poleg tega jih je veliko, ki ne vedo, kam se bodo vrnili ali če se sploh bodo. Majhen procent jih je že trdno odločen ostati v tujini. Z vrnitvijo domov se poraja precej problemov. Eden izmed njih so vsekakor tudi otroci. Iz anket, ki smo jih naredili v naših treh vaseh, je bilo nekaj več kot 50 % otrok zdomcev s starši v tujini (46 otrok od 88). Zanimalo nas je, koliko od teh jih obiskuje dopolnilni pouk v slovenščini in ugotovili smo, da so le 4. To je vsekakor majhen del. Morda bodo kasneje prav otroci vzrok, da bodo starši ostali v tujini. Nekateri zdomci pa se ne vračajo, ker se v tujini poročijo. Imamo nekaj primerov v anketi, ko je njihova soproga oziroma soprog po narodni pripadnosti Nемеc, Avstrijec, Švicar itd. To je zopet lahko vzrok, da zdomci za stalno ostajajo v tujini. Če pogledamo vračanje začasno zaposlenih zdomcev-delavcev v tujini, vidimo, da v povratnih tokovih niso zajeta vsa območja Slovenije enako. Pod povprečjem ostajajo prav regije subpanonske Slovenije in še posebej Pomurje.

Migracije spremljajo človeštvo skozi njegov rod in se izražajo v obliki permanentnega preseljevanja oseb iz kraja v kraj. Dejavniki, ki vplivajo na premike prebivalstva pa so lahko raznovrstni. Mi smo se skušali poglobiti v vzroke izseljevanja prebivalstva v tujino in možnosti, da se nekoč vrnejo.

Število članov gospodinjstva, ki so na začasnem delu v tujini

Kraj	Število članov				
	1	2	3	4	5 in več
Genterovci	9	2	3		
Kamovci	12	3	2	1	1
Mostje	12	20	1	2	

Struktura začasno zaposlenih v tujini

Kraj		starost			
		do 20 let	20 - 30 let	30 - 40 let	nad 40 let
Genterovci	M	4,3 %	8,7 %	17,4 %	30,5 %
	Ž	4,3 %	/	17,4 %	17,4 %
Kamovci	M	8,3 %	22,2 %	2,8 %	25,1 %
	Ž	8,3 %	22,2 %	2,8 %	8,3 %
Mostje	M	3,4 %	13,5 %	11,9 %	16,9 %
	Ž	6,8 %	23,7 %	11,9 %	11,9 %

Struktura začasno zaposlenih v tujini

kraj	vrsta gospodinjstev (doma)		
	kmečka	delavska	drugo
Genterovci	82,4 %	17,6 %	/
Kamovci	77,5 %	17,5 %	5 %
Mostje	80,3	13,1	6,6 %

Namen varčevanja zdomcev

Naselje	št. zdom.	hiša		avto		za življenje kmet.stroj.			
		št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Genterovci	17	9	52,9	-	-	-	-	4	23,5
Kamovci	31	10	32,3	2	6,4	5	16,1	6	19,4
Mostje	48	26	54,1	8	16,7	7	14,6	3	6,2

Naselje	št. zdom.	gospo. stroji		gospo. poslopje	
		št.	%	št.	%
Genterovci	17	2	11,8	2	11,8
Mostje	48	2	4,2	2	4,2
Kamovci	31	3	9,7	5	16,1

Stanovanje v tujini

Naselje	Najemniško stanovanje	Lastniško stanovanje
Genterovci	14	-
Kamovci	16	3
Mostje	27	6

Povzetek - zdomci

Prekmurje je obmejna, razmeroma gosto naseljena regija, večina prebivalcev se ukvarja z agrarnimi dejavnostmi. Povprečna velikost posesti je 3,5 ha kar je premalo za ugodnokmetijsko izrabo. Pokrajina rešuje te probleme z zdomstvom. Po številu začasno zaposlenih je lendavska občina na tretjem mestu v Sloveniji. Večina emigrantov izhaja iz kmečke družine. Visok delež mladih sezonskih delavcev je odraz družbeno gospodarskih razmer na tem področju.

Anketa v teh naseljih je pokazala, da je kar 51 zdomcev v tujini že 5 - 9 let, še več pa jih je nad 10 let. V Prekmurju je torej nujno, da se odprejo nova delovna mesta in sicer s tem, da bi večje tovarne postavile tu svoje obrate, ne pa da privabljajo delavce v industrijska središča. Največ zdomcev je zaposlenih v ZRN in v Avstriji. Največ zaposlenih je v starosti od 20 - 40 let, to je v najproduktivnejši dobi, kar se precej odraža na gospodarjenju doma. Glavni vzrok odhoda je večji zaslužek, večina jih namerava graditi novo hišo ali obnoviti staro. Nekaj jih varčuje za kmetijske stroje in avto. Obstajata dve poti za rešitev zdomstva in sicer: obnova kmetij in ustanavljanje proizvodnih obratov. Večina se jih namerava vrniti na svoje domove, nekaj pa jih še ne ve kam se bodo vrnili, ali če se sploh bodo. Z vrnitvijo domov se poraja še problem otrok. Več kot 50 % otrok zdomcev je s starši v tujini, dopolnilni pouk v slovenščini obiskujejo le štirje. Nekateri pa se v tujini poročijo s pripadnikom druge narodnosti.

7. Kmetijstvo

Člani skupine: Pavlin Tomaž, Gimnazija Celje
Logar Patricija, Gimnazija Idrija
Zmagaj Ksenija, Gimnazija pedagoške smeri
Ravne na Koroškem

Že pred leti je bil na tem področju socialno geografski tabor, ki je zabeležil stanje v kmetijstvu. Na osnovi podatkov, ki so jih zbrali naši predhodniki in predvsem na osnovi lastnih spoznanj, smo se seznanili z učinkom razvoja na kmetijstvo Pomurju v zadnjih desetih letih.

Območje, ki smo ga proučevali, ima za kmetijstvo zelo ugodne pogoje.

Izraba tal je vedno skupen odsev različnih naravnih, socialnih, ekonomskih in kulturnih vplivov.

Subpanonski tip zmernokontinentalnega podnebja daje dobre možnosti za pogojenje kultur zmerno toplega pasu.

Zemlja je naplavinskega in usedlinskega značaja in je zelo rodovitna.

Hitrejši razmah kmetijstva pa zavira drobna posest, saj ima v celi lendavski občini le 0,2 % kmetov več kot 10 ha posesti. Največ kmetov uvrščamo v kategorijo od 1 - 3 ha zemlje. Vas Genterovci nekoliko odstopa od občinskega povprečja, saj ima večina kmetov od 3 do 5 ha zemlje. Ovira pa je tudi razdrobljenost šarcel. Le-ta je v veliki meri še ostanek madžarskega dednega prava, po katerem so pri dedovanju delili posest.

Prometni položaj Prekmurja razvoja kmetijstva vsekakor ni povzpeševal, saj je bilo to področje tako v Avstro-Ogrski kot v stari Jugoslaviji vselej periferno in slabo povezano z ostalo državo. Prav ta faktor je povzročal masovni odhod kmečke delovne sile na začasno ali stalno delo v tujino ali v druge kraje izven področja matične občine.

Izraba tal v Genterovcih

Dobaro polovico zemlje pokrivajo njive. Njihov obseg se ni bistveno spremenil v zadnjih lo-tih letih. Predvsem zaradi pomanjkanja časa, pa so kmetje ki živijo v mešanih gospodnjivstvih, pričeli nekatere njive opuščati. Ta proces se sicer odvija počasi, toda neprekinjeno. Ko smo kartirali izrabo tal, smo na več mestih že lahko zasledili opuščene njive, predvsem od glavne ceste Lendava-Radnožanci, medtem, ko je področje okoli vasi še vedno obdelano.

Nekoliko se je zmanjšal delež sadovnjakov, predvsem na račun odmiranja starih, vendar so številne modernizirali, tako da lahko pričakujemo več sadja v prihodnjih letih.

Val modernizacije je zajel tudi Genterovce. Kmetje so zgradili nekaj hiš in garaž, zato se je delno povečal delež nerodovitnega ozemlja.

Tudi delež travnikov, pašnikov, vinogradov in gozda se ni spremenil. Od kultur prevladujejo koruza, krompir in pšenica, ki zavzemajo po 25 % ozemlja. Tudi pred lo leti sta prevladovala krompir in pšenica, le v nižjem procentu (20 %), koruze pa je bilo znatno manj, pač pa je bil zelo visok odstotek rži (17 %) ki so jo podobno kot ječmen začeli opuščati, ker se njiv strojno ni izplačalo obdelovati. Odstotek teh kultur se je zmanjšal na račun povečanja proizvodnje krmnih rastlin (repe in krmilne pese) in sladkorne pese. Tudi ajdo in proso so kot tradicionalni kulturi v glavnem opustili.

Kot smo že omenili je glavni vzrok za opuščanje tradicionalnih kultur dejstvo, da se ne dajo strojno obdelovati in da so krmilne rastline donosnejše. Kmetje pa so navajali tudi druge vzroke: pomanjkanje delovne sile, pomanjkanje zemlje za druge kulture, starost kmetovalcev, neugodne podnebne razmere, za nekatere kulture, nekaterih kultur niso mogli prodati, nekatere pa so slabo uspevale, odkar so njive škropili.

Med kmeti, ki imajo do 2 ha zemlje, se ni nihče od naslednikov

pripravljen ukvarjati s kmetijstvom izključno kot kmet. Petina jih je pripravljena nadaljevati po delu izven kmetije, ostale kmetije pa nimajo naslednika. Pri slabi polovici posestev od 3 - 6 ha ni naslednika, četrtna bo nadaljevala s kmetovanjem po delu, 10 % naslednikov pa bo ostalo na kmetijah izključno kot kmetje. Na nekaterih posestvih pa še ne vedo kako bo. Pri posestvih, večjih od 7 ha bo 1 ostal izključno kot kmet, 1 po delu, 2 kmetiji bosta ostali brez nasledstva, pri 1 še ne vedo.

Zmanjšanje števila prebivalstva ter spreminjanje družbenih in socialnih razmer je povzročilo, da postaja pri celotnem kmetijstvu pomembnejši ekonomski vidik. Osnovni smoter kmetijstva ni več samooskrbovalno kmetijstvo, temveč produktivnost dela. Tako je po vojni in zlasti v zadnjih 10 - 20 letih ekonomski vidik prevrednotil naravnega, kar se kaže v opuščanju tradicionalnih kultur.

Velikost zemljišča

Zemlja je dar narave in je eden izmed najpomembnejših činiteľjev življenja. Že od nekdanj nam je krojila življenje, ga siromašila ali bogatila v skladu z mnogoterimi ekonomskimi, socialnimi, zgodovinskimi in družbenimi silami razvoja. Za zemljo Prekmurja navadno velja to slednje, namreč, da bogati življenje ali pravilneje, naj bi ga bogatila saj so za to takorekoč vse možnosti od geografskih, geoloških in bioloških. Za edino oviro bi spoznali le močno razdrobljenost parcel, ki onemogoča hitrejše in produktivnejše kmetovanje v prid tržne menjave z večjimi in številnejšimi stroji, kot so na primer kombanji. Vsekakor je drobljenje parcel pogojeno s starim načinom življenja, ki je na številnih kmečkih družinah terjalo kruha za vsakoga izmed družinskih članov in to je bil edino le doma, na rodovitni kmečki prsti.

Za uspešno kmetovanje pa naj bi bila odločilnega pomena med drugim zavest, da je stopnja hektarskega donosa odvisna tudi

od strnjenosti oziroma nerazdrobljenosti parcel. Razdrobljenost parcel, katere slabe strani smo že omenili, pa povzroča med drugim tudi nenehno spreminjanje lastnikov zemlje s preprodajo za kmetijstvo ugodnih površin. Iz naših anket smo razbrali, da so se po letu 1960 na določenih predelih v okolici vasi Genterovci 17 x razdrobile parcele, s prodajo zemlje, od katere je bilo le 9 % neobdelanih površin. Z nakupom pa je bilo na tem območju razdrobljenih 20 parcel, od katerih 15 % zemlje namenjene za gradnjo hiš in dvorišča. Drobljenje zemlje je v teh primerih nesporno, saj v večini primerov kupčeva in prodajalčeva zemlja nista bili mejni.

Najvišji odstotek obdelane zemlje predstavljajo zemljišča velikosti 1 - 3 ha, sledi delež površin od 0,1 do 3 ha in 3 - 5 ha. Odstotek posesti od 5 - 10 ha pa je 5,6 %. Posestev, ki imajo nad 10 ha, je v občini Lendava le 0,2 %.

Struktura gospodinjstev po velikosti zemljiške posesti v Genterovcih je sicer neugodna, vendar boljša kot v celotni lendavski občini.

Iz vseh podatkov vidimo, da je kljub dobrim naravnim pogojem za rastje in težnjam ožje in širše skupnosti, razdrobljenost zemlje poglavitna pvara na poti k razvoju rentabilnejšega, do zadnje možnosti izkoriščenega, bogatega kmetijstva. Predvsem pa kmetijstva, ki bo polegboljšanja socialnega in ekonomskega položaja tukajšnjih prebivalcev, bogatilo in izpolnjevalo njihovo življenje, saj ni dvoma, kako zelo je tukajšnji človek navezan na svojo grudo, kako z ljubeznijo živi zanjo in z njo, četudi je premore le od 1 - 3 ha.

Sodelovanje kmetov s kmetijsko zadrugo in živinoreja

Na področju Genterovec kar 72,85 % kmetov sodeluje s kmetijsko zadrugo. Oblike sodelovanja, ki se pojavljata sta predvsem odkup (23 kmetov) ter kooperacija (32 kmetov). Kooperacija se od-

raža v glavnem le v reji živine. Od prodanih kmetijskih pridelkov je na prvem mestu mleko, sledijo pa pšenica, krompir ter sladkorna pesa; pri živalski so najmičnejše zastopani biki in teleta.

Živinoreja je tako ena pomembnejših kmetijskih dejavnosti prebivalcev Genterovec. Specializacija le-te se odraža v strukturi, kjer prevladujejo voli, biki, teleta, število konj pa je upadlo zaradi povečane mehanizacije. Število konjev se je zmanjšalo s 13 glav leta 1968, na 1 v letošnjem letu, število krav je upadlo s 147 na 144 ter prašičev s 306 na 293. Povečalo pa se je število telet s 87 na 91 ter število volov in bikov s 69 na 94.

Glavni vzroki za spremembo glav živine so:

- pomanjkanje delovne sile
- ni možnosti za modernizacijo
- neugodna starostna struktura kmečkih gospodinjstev
- modernizacija

Glavni kupec je kmetijska zadruga, vendar bi se sodelovanje med kmeti in zadrugo po mnenju anketiranih lahko še okrepilo.

Kmetijska zadruga pomaga kmetom predvsem z nabavo semen ter umetnih gnojil, sodelovanje pa šepa v tehničnih službah. Edeh od razlogov, da je strokovna pomoč minimalna, je predvsem razdrobljenost parcel, ki onemogoča, da bi na njivah pridelali več in kvalitetnejše pridelka.

Kmetijska zadruga nudi kmetom, ki nimajo lastnih strojev, da si jih najamejo. Največ kmetov najame kombanaj, kosilnico, obračalnik in samonakladalnico - prikolico. Večina kmetov razpolaga s svojo mehanizacijo, saj je na tem področju kar 41 kmetij, ki so opremljene s traktorji. V vasi se je poleg pomoči kmetijske zadruge razvišjo tudi sodelovanje vaščanov, saj so trije s skupno naložbo kupili nekaj strojev.

Na podlagi podatkov, ki smo jih zbrali ob anketiranju na vasi, so se kmetje pritoževali zaradi prenizkih cen odkupne živine

ter previsokih cen najetih mehanizaciji. Kmetijska zadruga bi morala biti doslednejša pri svojem delu. Zaradi prenizkih odkupnih cen so opustili marsikatero kulturo. Z ureditvijo te pereče problematike bi naša družba prav gotovo v veliki meri prispevala k zaježitvi odtoka kmečke delovne sile iz Prekmurja.

Izraba tal v k.o. Genterovci

	leta 1968			leta 1978		
	ha	a	m ²	ha	a	m ²
njiva	175	55	09	173	11	33
travnik	119	20	19	119	82	81
sadovnjak	2	87	97	2	68	73
vinograd	0	19	30	0	16	47
pašnik	0	41	02	0	43	45
gozd	13	44	83	14	17	47
nerodovitno	19	10	06	20	44	62
Skupaj	330	84	88	330	84	88

=====

Povzetek

Prekmurje ima za kmetijstvo zelo ugodne pogoje. Da se ni bolj razvilo je krivo predvsem prevelika razdrobljenost posestev. Od kultur največ gojijo koruzo, pšenico in krompir. Delež rži se je zaradi mehanizacije močno zmanjšal. Iz istega razloga se je znižalo število konj. Kmetije so v fazi specializacije, kar se kaže v rasti števila bikov, volov in telet. Sodelovanje z zadrugo je zadovoljivo pri odkupu mleka in živine, šepa pri odkupu in prevozu poljščin. Pri vseh kmetijah, še posebno pri majhnih je problem nasledstva.

8. Oskrba prebivalcev Genterovec

Člani skupine: Detiček Marija, Gimnazija Ravne na Koroškem
Vučko Marija, Gimnazija Murska Sobota

Oskrba vključuje vse od materialnih do kulturnih dobrin, zdravstvene oskrbe itd. Pri raziskavi oskrbne funkcije lahko izhajamo iz dveh vidikov, iz ponudbe in povpraševanja. Ponudba in povpraševanje sta v tesni soodvisnosti in se med seboj dopolnjujeta. Ponudba pa v prostoru ni enakomerno razporejena. Oskrbni objekti se zgostijo v centralnih naseljih. Za določevanje vplivnih območij je pomembno predvsem nakupovanje. Skoraj v vsaki občini je razvit le en center, kjer so trgovine bolj zgoščene, kjer je večja ponudba. Seveda je v lendavski občini to Lendava.

To smo hoteli potrditi z anketo, ki smo jo opravili pri prebivalcih v Genterovcih. Povprašali smo po osnovni potrebi, to je prehrana, po kraju nakupa obleke, obutve, drobne galanterije, po kraju nakupa pohištva, gospodinjskih aparatov, kmetijskih strojev, iskanja obrtnih uslug, veterinarja in zdravnika.

Če vzamemo za prvi primer prehrano, vidimo, da še večina (86 %) posluhuje trgovine v vasi, kjer nudijo osnovne živilske artikle. Ostali kupujejo živila v Lendavi ali Murski Soboti. Pri nakupu prehrabnih artiklov je kraj nakupovanja ozko vezan s krajem zaposlitve. Lendava kot centralni kraj pride do izraza že pri nakupu obleke, obutve. Le manjši odstotek prebivalstva se po to vozi v Mursko Soboto. Precej je oskrbovalni center povezan z dnevno migracijo. Skoraj enaka je slika pri nakupovanju pohištva, gospodinjskih aparatov in kmetijskih strojev. Večina se posluhuje trgovin v Lendavi, majhen del pa v Murski Soboti.

Pomembna je tudi obrt, ena izmed osrednjih funkcij, ki veliko pripomore k opremljenosti naselja. Ta ni izključno vezana na središča občin, saj je delno razporejena tudi po manjših na-

seljih. Razporeditev obrtnih panog je v veliki meri vezana na gostoto in razporeditev prebivalstva, njihove potrebe in kupno moč. Genterovci imajo na primer šiviljo, čevljarja, kleparja, zidarja in še nekaj obrtnikov.

Veterinarja imajo v Lendavi, pa tudi v Dobrovniku. Približno enako število je kmetov, ki ga poiščejo v Lendavi kot tistih, ki ga pokličejo iz Dobrovnika.

Za zdravstvene usluge pa ni bilo potrebno niti ankete, saj je zdravnik na voljo le v občinskem središču - v Lendavi. V Dobrovniku je lani še bil, letos ga že ni več.

Iz anket smo spoznali, da se prebivalci lahko sporazumevajo v trgovinah in pri zdravniku tako v slovenskem kot v madžarskem jeziku - torej v materinem jeziku.

Povzetek

Ankete so pokazale, da kupujejo prebivalci Genterovec prehrambene artikle v domačem kraju. Preskrbujejo pa se tudi v krajih zaposlitve (predvsem v Lendavi). Obleko, obutev, drobno galanterijo ipd. pa kupujejo skoraj izključno v Lendavi, nekaj pa tudi v Murski Soboti. Obrtne usluge dobe delno doma, več pa v Lendavi. Prav tako se zdravstvenih uslug poslužujejo v Lendavi, veterinarja pa lahko poiščejo v Lendavi in tudi v Dobrovniku.

9. Funkcionalnost dvojezičnosti

Člani skupine: Pevec Slava, PŠC Celje

Škrilec Slavica, Gimnazija Murska Sobota

Vas Genterovci leži ob jugoslovansko-madžarski meji, ki je le nekaj 100 m oddaljena od sedeža letošnjega tabora, v občini Lendava. Namen tabora je bil v praksi spoznati pravice madžarskih narodnosti, ki jih zagotavlja ustava SFRJ in SRS, ter statut občine Lendava. Ta pravi, da je vsem občanom zagotovljena enakopravnost ne glede na narodnost, veroizpoved, spol, izobrazbo in družbeni položaj. Ta enakopravnost se nanaša tudi na uporabo materinega jezika, saj je zelo boleče, če se človek v vsakdanjih stvareh ne more pogovarjati v materinem jeziku. Pri našem raziskovalnem delu nas je zanimalo predvsem kako v praksi funkcionira z zakoni zagotovljena enakopravnost obeh narodov tu, na narodnostno mešanem območju občine Lendava. Naš cilj je bil raziskati ne le enakopravnost v uporabi jezika, ampak tudi kakšne ekonomske in socialne možnosti ima madžarska narodnost pri razvoju vasi, pri zaposlovanju, pri izobraževanju, dnevni migraciji itd. Analiza posameznih elementov socialno-ekonomskih pokazateljev razvoja občine Lendava kaže nato, da sta pri vseh teh elementih od zaposlovanja do izobraževanja in razvoja naselij obe narodnosti enakomerno zastopani.

V Genterovcih je 91,8 % Madžarov in le 5,9 % Slovencev, ostalo so pripadniki drugih narodov. Pogovorni jezik v družini je največkrat madžarski in to v 65 družinah, 3 družine govorijo slovensko in madžarsko, 2 družini pa samo slovensko.

Pogovorni jezik v družini

madžarski	65 družin	92,8 %
slovenski	2 družini	2,9 %
slov. in madžar.	3 družine	4,3 %
skupaj:	70 družin	100 %

Pri anketiranju smo ugotovili, da predvsem starejši prebivalci (nad 60 let) govorijo samo madžarsko. Danes je po zaslugi dvojezične osnovne šole v Genterovcih ta položaj drugačen, saj generacije, ki so končale to šolo precej enakopravno uporabljajo oba jezika. Tako se lahko brez večjih težav vključijo v srednje šole izven nacionalno mešanega ozemlja.

Zaradi tega se lahko zaposlijo tudi izven nacionalne mešanega območja. Študij na višjih in visokih šolah lahko nadaljujejo v Sloveniji, dobijo pa tuji štipendijo za študij na Madžarskem ali Vojvodini. Že dve leti poteka pouk madžarščine na vseh soboških srednjih šolah in na srednji vzgojiteljski šoli v Mariboru.

174 prebivalcev piše v obeh jezikih, 172 prebivalcev bere v obeh jezikih, 87 ljudi piše samo v madžarščini in le dva samo v slovenščini. V madžarskem jeziku bere 90 ljudi, samo v slovenskem pa eden. Prevladujejo tisti, ki pišejo in berejo v obeh jezikih.

Prebivalci berejo predvsem madžarski tednik "NEPUJŠAG", ki izhaja v Lendavi ter ostale madžarske in lokalne časopise. Slabo sta brana osrednja slovenska časnika "DELO in VEČER" ter slovenske revije. Najbolj poslušen radijski program so oddaje soboškega radija v madžarščini. Ta program posluša redno 34,69 % poslušalcev, te oddaje so na sporedu 6 -krat tedensko. Druga najbolj poslušana radijska oddaja je Budimpešta z 22,45 % poslušalcev. Dobro sta poslušana tudi radio Murska Sobota s slovenskim programom to je 20,41 % in radio Ljubljana z 18,37 % poslušalcev. Najbolj gledane TV oddaje so oddaje TV "Budimpešta" z 52,83 % rednih gledalcev in 48,28 % občasnih gledalcev. Ostali gledajo slovenske oddaje to je 47,17 % gledalcev redne in 51,72 % občasno.

Najbolj poslušane radijske postaje

Radijske postaje	redno		občasno		izjemoma	
M.S. v slov.jeziku	20	20,41 %	10	11,9 %	1	4,76 %
M.S. v mađ. "	34	34,69 %	20	23,81 %	2	9,52 %
Radio Maribor	2	2,04 %	15	17,86 %	3	14,29 %
" Ljubljana	18	18,37 %	18	21,4 %	5	23,81 %
" Novi Sad	2	2,04 %	9	10,71 %	-	-
" Budimpešta	22	22,45 %	12	14,29 %	-	-
Skupaj	98	100 %	84	100 %	11	100 %

Najbolj gledani TV programi

TV program	redno		občasno		izjemoma	
mađarski	28	52,83 %	14	48,28 %	2	25 %
slovenski	25	47,17 %	15	51,72 %	3	37,5 %
avstrijski	-	-	-	-	3	37,5 %
	53	100 %	29	100 %	8	100 %

Prebivalci Genterovec kupujejo živila doma in tu se pogovarjajo večinoma v mađarskem jeziku. Prav tako je tudi, če kupujejo v Dobrovniku, v Lendavi, ki sta prav tako na nacionalno mešano. Le v Murski Soboti se sporazumevajo slovensko. Z zdravnikom in živinozdravnikom iz Lendave se sporazumevajo v obeh jezikih.

Na delovnem mestu uporablja večinoma oba jezika. Upravni, sodni in politični dokumenti so napisani v obeh jezikih. Tudi večina uslužbencev, ki prihaja v stik s prebivalci s tega območja obvlada oba jezika.

Odhodi na Mađarsko se omejujejo predvsem na obiske sorodnikov, 15 družin hodi na Mađarsko na izlete in le 7 jih hodi tja po

nakupih. Pogostost obiskov je različno. Največ je takih, ki obiščejo Madžarsko nekajkrat letno to je 30 družin, enkrat letno obiskuje Madžarsko 11 družin, enkrat mesečno 6 medtem ko sploh ne hodi na Madžarsko 18 družin Genterovec.

Povzetek

V vasi Genterovci je večina prebivalcev madžarske narodnosti. Večina prebivalstva obvlada oba jezika. Pri nakupih v Genterovcih, Lendavi, ter Dobrovniku se lahko sporazumevajo v materinem jeziku. V Murski Soboti, kjer se oskrbujejo z zahtevnejšim blagom uporabljajo slovenščino. Zdravniki in živinozdravnik iz Lendave obvladajo oba jezika. Prebivalci so naročeni na Nepujšag in na madžarske časopise. Večina jih posluša spored radija Murska Sobota v madžarščini, ter oddaje novosadskega radia. Gledajo televizijski program iz Madžarske in Novega Sada.

Z anketiranjem smo ugotovili, da sta oba naroda enskomerno udeležena v socialno-ekonomskem razvoju na nacionalno mešanem ozemlju.

10. Urbanizacija podeželja v luči oblikovanja območja
dnevne migracije delovne sile

Člani skupine: Križnik Andreja, I. gimnazija Maribor
Martinšek Igor, Gimnazija Celje

Pri našem raziskovalnem delu smo proučevali gravitacijsko območje dnevne migracije delovne sile Lendave in Turnišče, kot elementa urbanizacije podeželja. Gravitacijsko zaledje Lendave obsega vso ozemlje občine Lendave, ki je nacionalno homogena - slovensko in ob državni meji - narodnostno mešano ozemlje. Sega pa tudi čez Muro na hrvaško stran in v manjši meri na območje soboške in ljutomerske občine.

V okviru tega območja si je v zadnjih petih letih Turnišče z novo nastalo obutveno industrijo ob zahodni meji občine Lendava izoblikovalo lastno gravitacijsko zaledje, ki pa ne presega občinskih meja.

V zadnjem desetletju od 1971 leta do 1978 se je število delovnih mest močno povečalo od 2800 do okoli 5000. Nova delovna mesta pa zasedajo v večini dnevni migranti. Ti tvorijo danes v Lendavi $\frac{3}{4}$ delovne sile. V Lendavo prihaja dnevno okoli 75 % delovne sile, v Turnišče pa okoli 50 %. K porastju števila dnevnih migrantov in širjenju gravitacijskega zaledja Lendave in Turnišča je pripomogel v največji meri razvoj industrije. V industriji je bil porast delovnih mest za $\frac{1}{3}$ od okoli 2200 na okoli 3200.

Večino dnevnih migrantov tvori industrijska delovna sila. Prevladuje na vsem občinskem območju. To je pretežno mlada delovna sila, stara manj kot 35 let, pa naj bo zaposlena v industriji ali ostalih dejavnostih. Starejši delavci so zastopani med dnevnimi migranti le v krajih neposredne okolice Lendave (Dolga vas, Petišovci, G. in D. Lakoš). Medtem ko se industrijski obrati Lendave in Turnišča na novo vključujejo med dnevne migrante. Kraje širšega agrarnega podeželja znotraj občine si pa mora Lendava širiti svoje gravitacijsko območje, za potrebe gradbeništva.

V kmetijstvu in gradbeništvu dela pretežno moška delovna sila, s tem da so zaposleni v gradbeništvu večina mladi delavci, v kmetijstvu pa starejši delavci.

V terciarnem sektorju je razmerje med moško in žensko delovno silo približno enako, le da v kvartarnem sektorju ženske rahlo prevladujejo.

Glede na teritorij celotne občine moramo podžrtati da ločimo po številu migrantov, njihovi rasti, starosti in spolu ter zaposlitvi po sektorjih dejavnosti na ožje, starejše in razvito območje dnevnih migrantov neposredno ob Lendavi in na širše, mlajše in nerazvito območje dnevnih migrantov v ostalem delu občine.

K ožjem gravitacijskem območju prištevamo: Dolgo vas, Čentibo, Tri mlini, G. in D. Lakoš, Gabrje, Lendavske in Dolgovaške gorice in Petišovce. Tusi v teh naseljih prevladujejo zaposleni v industriji, toda ob njih so zastopani tudi dnevni migranti terciarnega in kvartarnega sektorja. Ženska delovna sila je na tem območju med dnevnimi migranti zastopana v vseh sektorjih. V kvartarnem in terciarnem sektorju ženska delovna sila rahlo prevladuje, medtem ko v sekundarju še vedno zaostaja.

Ženska delovna sila je v primerjavi z moško v vseh sektorjih mlada in večinoma mlajša od 35 let. Med dnevnimi migranti moškega spola pa je, med mlajšimi (meja 35 let) in starejšimi, ravnotežje.

V širšem gravitacijskem območju prevladuje mlada delovna sila, ki je pretežno moškega spola. Zaposlena je v veliki meri v industriji, gradbeništvu in v kmetijstvu.

Primanjkljaj ženskih delovnih mest v širšem gravitacijskem območju deloma rešuje mladi industrijski obrat v Turnišču, ki

zaposluje nekaj nad 500 delavcev. Od tega 313 žensk. Polovico zaposlenih je dnevnih migrantov med njimi $\frac{2}{3}$ ženske delovne sile.

Analiza rasti novih delovnih mest - širjenje območja dnevnih migrantov delovne sile je pokazala, da še vedno nimamo delovnih mest za popolno zaposlitev prebivalstva. Na širšem gravitacijskem območju so še vedno rezerve v ženski delovni sili in v sezoncih, ki delajo v tujini.

Povzetek

V širšem gravitacijskem območju prevladuje mlada delovna sila, ki je pretežno moškega spola. Zaposlena je v veliki meri v industriji, gradbeništvu in kmetijstvu. Primanjkljaj ženskih delovnih mest v širšem gravitacijskem območju deloma rešuje mladi industrijski obrat v Turnišču, ki zaposluje nekaj nad 500 delavcev. Od tega 313 žensk. Polovica zaposlenih je migrantov med njimi $\frac{2}{3}$ ženske delovne sile. Analiza rasti novih delovnih mest - širjenje območja dnevnih migrantov delovne sile je pokazala, da še vedno nimamo delovnih mest za popolno zaposlitev prebivalstva. Na širšem gravitacijskem območju so še vedno rezerve v ženski delovni sili in v sezoncih, ki delajo v tujini.

III. LITERATURA, KI SO JO MLADI RAZISKOVALCI UPORABILI
PRI PISANJU POROČIL

1. Vladimir BRAČIČ: Obmejna območja v Severovzhodni Sloveniji
Inštitut za geografijo Ljubljana 1976.
2. Anton GOSAR: Opredelitev regionalnega cikla migracij za-
časno zaposlenih v tujini s posebnim ozirom na
odhajanje in vračanje. Raziskovalna naloga,
Ljubljana 1977.
3. Anton GOSAR: Poizkus opredelitve začasnega zaposlovanja
v tujino iz mariborskega območja. XI. zborovanje
slovenskih geografov, Maribor 1978.
4. Lojze GOSAR: Vpliv gibanja kmečke delovne sile na obliko-
vanje agrarnega prostora. Doktorska disertacija.
Ljubljana 1976.
5. Vladimir Klemenčič: Geografija prebivalstva Slovenije.
Geografski vestnik 1972, Ljubljana 1972.
6. Vladimir KLEMENČIČ: Centralni kraji v Sloveniji. Problemi
njihovega omrežja in njihovih gravitacijskih
območij. Geografski zbornik XII- Ljubljana 1971.
7. Vladimir KLEMENČIČ: Regionalno demografski razvoj Slovenije
III. Inštitut za geografijo, Ljubljana 1976.
8. Vladimir KLEMENČIČ: Problemi prebivalstva v socialno geograf-
skem razvoju mariborske regije. XI. zborovanje slo-
venskih geografov, Maribor 1978.
9. Vladimir KLEMENČIČ: Prostorska diferenciacija Slovenije po
selitveni mobilnosti prebivalstva. Geografski zbor-
nik XII, Ljubljana 1971.
10. Vladimir KLEMENČIČ: Problemi polkmečke strukture v obmestjih
Slovenije. Referat na srečanju jugoslovanskih in
poljskih geografov. 1978.
11. Vladimir KLEMENČIČ: Tendence socialnega razvoja Severovzhod-
ne Slovenije v primerjavi s celotno Slovenijo.
Geografski simpozij o Severovzhodni Sloveniji, Ma-
ribor 1972. Geographica Slovenica 1972.

12. Vladimir KLEMENČIČ: Regionalno demografski razvoj Slovenije III Inštitut za geografijo, Ljubljana 1976.
13. Vladimir KLEMENČIČ, Janja MIKLAVC: Problemi prebivalstva obmejnih dežel Julijske krajine in Furlanije v Italiji, Koroške in Štajerske v Avstriji, ter županije Vas in Zala na Madžarskem.
14. Vladimir KLEMENČIČ; Mirko PAK, Janez MALAČIČ: Demografska struktura narodnostno mešanega ozemlja v Prekmurju. Raziskovalna naloga. Ljubljana 1973.
15. Vladimir KLEMENČIČ: Problemi mešane strukture gospodinjstev in kmečkih gospodarstev v Sloveniji, Geografski vestnik XL., Ljubljana 1968.
16. Janez MALAČIČ: Lendava kot centralni kraj narodnostno mešanega ozemlja. Diplomaska naloga. Ljubljana 1972.
17. Janez MALAČIČ: Lendava kot centralni kraj narodnostno mešanega ozemlja. Diplomaska naloga, Ljubljana 1972.
18. Jakob MEDVED: O geografskem proučevanju slovenske podeželske pokrajine. Geografski vestnik 1972. Ljubljana 1972.
19. Jakob MEDVED: Razvoj tržne usmerjenosti kmetijstva v SR Sloveniji med leti 1969 in 1974. Geografski vestnik 1977, Ljubljana 1977.
20. Jakob MEDVED: Usmerjenost kmetijstva v Severovzhodni Sloveniji, geografski simpozij o Severovzhodni Sloveniji 1972, Geographica Slovenica 2, Ljubljana 1973.
21. Jakob MEDVED: Tržna usmerjenost kmetijstva v Sloveniji leta 1974, Inštitut za geografijo, Ljubljana 1976.
22. Janja MIKLAVC; Ludvik OLAS: Informacijska študija o gospodarskih in socialnih razmerah na s Slovenci poseljenih območjih Slovenskega Porabja na Madžarskem. Inštitut za geografijo Ljubljana 1978.
23. Ludvik OLAS: Problemi izseljevanja prebivalstva. iz Slovenije. Inštitut za geografijo, Ljubljana 1969.
24. Ludvik OLAS: Vpliv migracij na socialni in prostorski razvoj Prekmurja. Geografski simpozij o Severovzhodni Sloveniji Maribor 1972. Maribor 1973.

25. Ludvik OLAS: Problemi izseljevanja prebivalstva iz Slovenije, Inštitut za geografijo, Ljubljana 1969
26. Mirko PAK: Geografski elementi potrošnje v regionalni strukturi Slovenije, Inštitut za geografijo Ljubljana 1975.
27. Mirko PAK: Oskrba kot predmet geografskega proučevanja. Geografski vestnik 1977. Ljubljana 1977.
28. Metka ŠPES: O problemih življenjskega okolja v Celju Geografski vestnik 1977, Ljubljana 1977.
29. VOJVODA, KEBER, PAK, KERT, OLAS: Socialnogeografski problemi nekaterih gospodarsko zaostalih področij Slovenije. Inštitut za geografijo. Ljubljana 1971
30. Igor VRIŠER: Industrializacija Slovenije. Inštitut za geografijo, Ljubljana 1973.

K A Z A L O

	Stran
I. UVOD	1
II. REZULTATI DELA MLADINSKEGA RAZISKOVALNEGA TABORA	
1. Osnovne značilnosti našega raziskoval- nega dela	3
2. Starostna struktura hiš in opremljenost gospodinjstev v Genterovcih	5
3. Spreminjanje strukture gospodinjstev in pre- bivalstva Genterovec med leti 1961-1978....	13
4. Prebivalstvo Genterovec v luči demografske- ga razvoja občine Lendava	18
5. Preselitve, odselitve ter dnevna migracija prebivalcev Genterovec	26
6. Problemi zdomstva ter učinki zdomstva na razvoj naselij Zamovci, Mostje, Genterovci	30
7. Kmetijstvo	39
8. Oskrba prebivalcev Genterovec	46
9. Funkcionalnost dvojezičnosti	48
10. Urbanizacija podeželja v luči oblikovanja območja dnevne migracije delovne sile	52
III. LITERATURA, ki so jo mladi raziskovalci upo- rabili pri pisanju poročil	77
Seznam kart in grafikonov, ki so jih mladi raziskovalci narisali na mladinskem taboru	58

Seznam kart in grafikonov, ki so jih mladi raziskovalci narisali na mladinskem taboru

1. Stanje stanovanjskih stavb v vasi
2. Starost hiš v vasi leta 1978 po tipih gospodinjstev
3. Zaposleni v tujini po državah za vasi Genterovci, Kamovci, Mostje l. 1978
4. Čas bivanja zdomcev v tujini za vasi Genterovci, Lamovci, Mostje l. 1978
5. Usmerjenost gostodinjstev zdomcev v domovini za vasi Mostje, Kamovci, Genterovci
6. Najbolj gledane televizijske postaje, najbolj poslušane radijske postaje
7. Stanje gospodarskih poslopij v Genterovcih
8. Tipi družin glede na starost v Genterovcih l. 1978
9. Izraba tal v k.o. Genterovci l. 1978
10. Kulture na njivah letos in pred lo leti
11. Odselitve iz Genterovec l.1973 - 1978
12. Preselitve v Genterovce 1973 - 1978
13. Starostna struktura prebivalstva 1961 in 1971
14. Namen varčevanja zdomcev
15. Prebivalstvo staro lo in več let po šolski izobrazbi 1971
16. Gospodinjstva po velikosti zemljiške posesti l 1971
17. Indeks staranja prebivalstva
18. Gibanje števila prebivalstva 1948 - 1971
19. Gibanje števila gospodinjstev 1948-1971
20. Struktura aktivnega prebivalstva 1971 in 1961
21. Indeks aktivnega prebivalstva po dejavnostih 1961 - 1971
22. Indeks gibanja števila živine za vas Genterovci 1968 - 1978
23. Kartiranje izrabe tal v k.o. Genterovci leta 1978
24. Stanje stanovanjskih in gospodarskih poslopij v Genterovcih leta 1978
25. Starost stanovanjskih hiš v Genterovcih leta 1978
26. Zaposleni v Lendavi po dejavnostih in kraju bivanja 1978
27. Opremljenost gospodinjstev